National Library 50253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A ON4
National Library
Bibliothèque Nationale
JUIL JULY
NEWSPAPER DIVISION DES JOURNAUX

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Second class mail registration number — 1089.

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 49 (2970) XXXII aastakäik | Teisipäeval, 5. juulil 1983 — Tuesday, July 5, 1983 | Üksiknumbri hind 60 senti

PÄIKESEPAISTELINE SUVIHARJAPIDUSTUS SEEDRIORUL

Aktus ja vabaõhunäidend ligemale paarituhandepealise publiku kaasaelamisel

Tänavune Seedrioru Suvihari '83 pidustus möödunud laupäeval kujunes jällegi rahvarohkeks suviseks kokkutulekuks väga kuuma ja päikesepaistelise ilmaga, nagu tõendaks õhtune teatrietendus „Päike paistab" iseloomustavalt ka pidustust. Osavõtjaid näis keskpäeval parkimisväljakul olevate autode järgi otsustades mõneti hõredamalt, aga aktuse, eriti veel teatrisündmuse ajaks oli osavõtjate arv eelmise aasta 2000 lähedal.

Avasõna aktusele ütles Seedrioru Suvekodu juhatuse esimees A. Jurs, öeldes külalistele tere tulemast meie ühisele kodupinnale, kus tuntakse end ühise perena. Seedrioru on eestlasi ühendav, siinsete seedrite varju all kohtuvad sõbrad sõpradega, sõjaveteranid oma mulluste lahingukaaslastega. Kui iseseisvas Eestis kool ja sõjavägi hoolitses rahvusliku kasvatuse eest, siis siin teeb seda Seedrioru. Ta nimetas põhilisi sündmusi pikaajalises Seedrioru tegevuses, märkides et Kanada on seda eestlastele võimaldanud, mille eest eesti mehed on ka valmis selle maa vabadust kaitsma. Viimast lubadust kinnitati Kanada hümniga.

Järgnevalt võitlejate ühingute esindus tõi paraadikorras tõrvikuga võidutule,

mille süütamine usaldati Eesti Vabariigi aupeakonsul Ilmar Heinsoole,

kelle lühema sõnavõtu järel A. Jurs rääkis võidutule süütamise traditsiooni mõttest ja selle teostamisest.

Vaimuliku talituse pidas õp. E. Pähn, kes ütles kuumale päikesele osutades, et sama päike, mis paistab siin, paistab ka meie kodumaale. Meie rahvas on oma vabaduse eest võideldes kandnud palju ohvreid, kuid Taara tammikutes on veel kuulda müristavaid tunnistusi, kes nõuavad, et orjaisandad laseksid meie rahva vabaks!

Ta jätkas, öeldes, et Maarjamaa pole kustunud meie südameist ja me ammutame lootust Jumala sõnast.

Ka tugevaimad väed on varisenud ja kord varisevad ka meie rahva rõhujad, sest vabadusidu on istutatud inimhingedesse.

See on Jumala kingitus, et kõik inimesed võiksid elada vabadena ühise perena. Selle ja muude lootuste eest palvetas ta järgnevas palves.

Eesti vabaduse eest võidelnute mälestamise juhatas A. Jurs sisse sõnavõtuga, öeldes et oleme toonud palju ohvreid, meie kohus on avaldada tänu neile, kes on oma elu ohverdanud, sest nende tõttu elab eesti rahvas.

Toronto ja Hamiltoni Eesti Võitlejate Ühingute liikmed, Paul Kunstimees Torontost, Lembit Ploom Hamiltonist ja Leena Kalm-Kimsto Seedrioru Suvekodu esindajana asetasid pärja monumendi ette.

J. Reinoja Torontost ja H. Lember Torontost asetasid lilled nelja rüütliristi kavaleri monumendile

ning Merike Koger deklameeris Marie Underi „Mälestus ja tõotus", kuna T.E. Segakoor laulis Uno Kooki juhatusel R. Topmani „Requiemi".

Oma aktusekõnes käsitles dr. Roman Toi Seedriorgu eestlaste Stratfordina, kust on alati olnud võimalik kauneid mälestusi kaasa võtta. Kuid midagi pole siin juhtunud kogemata, kõik on talvepikkuse plaanitsemise keskseuvine haripunkt. Nii on loodud fantastiliselt viljakas Seedrioru vaimsus. (Avaldame dr. R. Toi kõne pikemalt ühes lähemas numbris).

Siis kutsus A. Jurs H. Pärkma rahva ette. A. Jurs kinnitas, et H. Pärkma on olnud üks neist, kes asutas Seedrioru, kes alustas siin metsas Eesti kodu rajamist. Ta on suure osa oma elust siia pühendanud.

Kuid ta on olnud ka Eestlaste Kesknõukogu esimeheks ja viinud edasi Eesti vabadusvõitlust, mis põhjustab tema töö hindamist EKN teeneteristiga.

E.V. aupeakonsul I. Heinsoo kinnitas suure rahvahulga aplausi saatel aumärgi tubli töömehe rinnale.

Lõppsõna ütles Seedrioru Suvekodu juhatuse abiesimees Elmo Piil, tänades arvukat tegelaskonda, kes on palju vaeva näinud kava ettevalmistamisega ja muude eeltöödega, et kaasmaalastele anda elamuslikku suviharjapidustust. Ta kutsus kõiki tagasi tuleval aastal Seedriorule, kus laupäeval, 7. juunil algab suviharjapidustusega ESTO-84-nädal.

Aktus lõpetati Eesti hümniga. Aktusel oli teadustajaks Helga Mälberg, klaveril saatis koraali Georg Iltal.

Pärast kolmetunnist vaheaega, mida kasutati sõpradega kohtumisteks,

järgnes vabaõhulaval Eesti Rahvustetatri esitusel Lajos Zilahy komöödia „Päike paistab",

mille oli vabaõhulavale seadnud ja ka lavastanud Lydia Vohu.

Pilvitu hämarduva taeva all olevale mäenõlvakule kogunes üle tuhande inimese, pilgud vabaõhulavale ehitatud ungari külal, kus kiriku, elamu ees õuel hargnes noorte südameteprobleemide lahendamine rahvatükile omase koomika ja heade rahvalike kujudega. Teatriansamblile lisaks olid kaastegevad Kitcheneri ja St. Catharinesi ning Hamiltoni Eesti Seltsi Segakoori lauljad külanoortena, Kalev Estienne võimlejaid tantsijaina. Teatrikülalised elasid kergele komöödiale naerusui kaasa.

Näidend kestis kesköönì, misjärel rahvahulk liikus tavakohaselt monumendi juurde, kus õp. E. Pähn viis kuulajad mõttelennul Eesti eest ohverdanute panuse juurde

ja tõstis palvekäed üles kodumaa suunas, millele rahvas kaasa laulis „Su üle Jumal valvaku . . ."

Pärast valmistus üks osa lahkuma kastemärjalt Seedrioru väljalt, teistele alustas tantsumuusika mängimist Georg Iltali kapell, mille helid kostsid kaugele sooja ja tuuletusse suveöösse.

Käesoleva aasta juunis möödus 125 aastat Mahtra sõja nime all tuntud eesti talupoegade kokkupõrkest vene karistussalkadega. Harjumaal, Juuru vallas, Rahutuste mahasurumisel said 7 talupoega surma ja 17 haavata. Sõjakohtu otsusega peksti 44 ülestõusust osavõtnut poolsurnuks ja paljud neist saadeti pikaajalisele sunnitööle Siberisse. Pildil Mahtra sõja mälestusmärk Eestis, mis püstitati 1933. aastal.

„Roheliste" partei Vancouveris

VANCOUVER — Vancouveris rajatud nn. roheliste partei, kelle peamiseks eesmärgiks on keskkonna kaitsmine ja rahu eest võitlemine, kavatseb esineda oma kandidaatidega järgmistel föderaalvalimistel. Partei on rajatud samadele printsiipidele, millede alusel tegutseb roheliste partei Lääne-Saksamaa, kes viis viimastel üldvalimistel Bonni parlamenti terv rea kandidaate. Kuuldavasti kavatseb Kanada roheliste partei järgmistel üldvalimistel valijate ette tulla 50-ne kandidaadiga.

Prantsusmaa sai neutronipommi

PARIIS — Prantsusmaa relvatööstus on jõudnud uue suursaavutuseni kuna president Mitterrandi sõnade kohaselt on prantsuse relvatööstused jõudnud lõpule neutronipommi konstrueerimisega ning vajaduse korral on võimalik hakata uut relva kiiresti produtseerima. Presidendi sõnade kohaselt oleneb pommi produktsiooni andmine poliitilistest kalkulatsioonidest ja olukordadest.

Tokio — Karavani parim paviljon

Riia paviljonile auhind parimate kunstiliste väljapanekute eest

Möödunud nädalal selgusid Toronto Karavani pidustuste ajal välja antud traditsioonilised auhinnad. Parimaks paviljoniks tunnistati Tokio paviljon, võites Karavani kõrgeima auhinna juba neljandat korda. Varem on Tokio parimaks paviljoniks valitud 1976., 1980. ja 1981. aastal. Tokiole annetati ka auhind parima traditsioonilise ettekanneteseeria eest.

Lätlaste Riia paviljon tuli võistlusest samuti välja suure võiduga, kuna talle

määrati auhind parimate rakenduskunsti ja kunstiliste saavutuste eest.

Samuti hinnati kõrgelt Riia sisedekoratsiooni. Kiievi paviljonile anti auhind kõrgeklassiliste ettekannete ja koreograafia eest.

Parimaks varietee-etenduseks tunnistati ettekanded Dawsoni paviljonis, kuna traditsioonilise muusika eest sai auhinna Lublini paviljon. Parimat toitu pakuti auhindajate arvates Vilniuse paviljonis.

Külalisi võeti kõige sõbralikumalt vastu Lublini paviljonis.

Käesoleval aastal valiti Miss Karavaniks Elaine Shishkov, kes esindas Novgorodi paviljoni. Karavan '83 üldiseks linnapeaks valiti Martin Kobajaski.

Grupp „Ritmika" nooremaid võimlejaid Tallinna paviljonis esinemisjärjekorda ootamas, vasakult Ingrid Randsalu, Alison, Jennifer ja Kristi-Li. Nende kohal Anneli Riga ja Siina Kasekamp.

Foto: Vaba Eestlane

Suurpidustused lääneranniku

Eesti Päevadele saabus külalisi igast ilmakaarest

SAN FRANCISCO — San Franciscos toimunud Lääneranniku Eesti Päevad, mis kestsid nädal aega — 25. juunist kuni 2. juulini — olid kokku meelitanud suure arvu peolisi, kelle arv tõusis ligemale 1500-le. Mitmekesine pidustuste kavaline osa õnnestus kõigiti ja pakkus rahuldust ja naudingut igast maailmakaarest kokku tulnud külalistele.

Ehkki külaliste kogunemine algas juba laupäeval, 25. juunil, toimus avaaktus esmaspäeval, 27. juunil Cox staadionil kuhu oli kogunenud suurel arvul osavõtjaid.

Teiste tervitajate hulgas avaaktusel oli ka Eesti Vabariigi ja peakonsulaadi esindaja New Yorgist konsul Aarand Roos.

Pidustuste haripunktiks oli kolmapäeval, 29. juunil toimunud laulupidu Sigmund Stern Grove pargis. Samal päeval toimus ka sõduriõhtu. Juubeliball korraldati reedel, 1. juulil ja rahvapidu laupäeval, 2. juulil. Rahvapidu oli ka suurpidustuste lõppvaatuseks.

Eestlane Rootsi Inseneriteaduse Akadeemia liikmeks

STOKHOLM (EPL) — Rootsi Inseneriteaduse Akadeemia valis oma uueks liikmeks Chalmersi tehnikaülikooli installatsioonitehnika professori ja selle ala instituudi juhataja Enno Abeli.

Uus tehniline akadeemik on sündinud Eestis 14. juunil 1935. Olles põgenenud Rootsi, lõpetas siin tehnikagümnaasiumi ja Stokholmi tehnikaülikooli, kus ta saavutas tekn. lic. teadusliku kraadi.

Sahharov toetab lääne relvastamist

Arvab, et see on ainus tee tulevase võimaliku maailmasõja ärahoidmiseks

WASHINGTON — N. Liidu dissident Andrei Sahharov, kes elab praegu Moskvast väljasaadetuna Gorkis, saatis lääne kirja, milles ta mainib, et lääs peab tulevase sõjalise kokkupõrke ärahoidmiseks kiiresti relvastuma. Sahharov, keda peetakse vene vesinikupommi isaks ja kes on saanud Nobeli auhinna füüsika alal, kinnitas, et lääne relvastumine peab toimuma suures sklaalas ning ameeriklased peavad rakendama isegi oma katsetamisel oleva MX raketi produktsiooni, et tasakaalustada ida ja lääne relvastust.

Sahharov kritiseerib teravalt neid poliitikuid ja avaliku arvamise mõjutajaid, kes atakeerivad president Reagani relvastamise poliitikat. Ta mainib, et

N. Liidul on õnnestunud oma propagandaga läänes palju kahju teha, mis on seda mõjuvam, et N. Liidu seisukohti pooldavad isikud on saavutanud mõjuvõimsad kohad paljudes võtmepositsioonides, eriti massimeedias.

Ta väidab oma kirjas lisaks, et läänerii̇gid on teinud suure vea, jättes hooletusesse oma konventsionaalse relvastuse Euroopas. Sellest tulenevalt plaanitsevad läänerii̇kide strateegid kergekäeliselt aatomirelvade kasutamisele võtmist, kui nad oma konventsionaalse relvastusega kallaletungijale vastu ei suuda panna.

Sahharov saatis oma suurt kõmu tekitanud seisukohad Ühendriikide füüsikule Sidney Drell'ile, kes töötab Stanfordi ülikoolis.

Kiri toodi salajaste teede kaudu Gorkis elava Sahharovi käest läände ning avaldati esialgu Ühendriikide ja pärast kogu maailma ajakirjanduses.

N. Liidus on Sahharovi kiri ja tema seisukohad tekitanud erakordselt ägeda vihavalingu. Ajalehed mõistavad Sahharovi teravalt hukka, nimetades teda reeturiks.

Sahharovit on pandud ründama ka neli nõukogude nimekat teadlast, kes tembeldavad ta madala moraaliga meheks,

kelle eesmärgiks on nõukogude rahvast sõtta kiskuda.

HIIDLASTE JAANITULI

peetakse ka tänavu Oro vallas Simcoe järve kaldal perekond Piilide suvituskrundil, kuid seekord —

LAUPÄEVAL, 9. JUULIL 1983 algusega kell 12 päeval

ning päevakohaste rahvamängudega.

KÕIK TERETULNUD! Kaasa võtta HEA TUJU ja MUUSIKARIISTAD!

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $48.—, poolaastas $26.— ja veerandaastas $14.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $58.—, poolaastas $31.— ja veerandaastas $16.—

Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 60 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

Paavst külastas kodumaad

Poola päritoluga Rooma paavst Johannes Paul II on pärast 8 päeva kestnud dramaatilist külaskäiku jälle Vatikanis tagasi kuid tema reisi positiivsed ja negatiivsed tulemused on veel lõplikult selgumata. Läänemaailma ajakirjanduses pühendatakse paavsti visiidile erakordselt suurt tähelepanu, kuid ükski kommentaator ega välispoliitiline ekspert ei oska ütelda, kui palju oli kommunistliku ikke all ägavale poola rahvale sellest külaskäigust kasu — või kas siin on võimalik üldse rääkida mingisugusest kasust.

Paljud tunnusmärgid viitavad siiski sellele, et paavst läks Poolasse poliitilise eesmärgiga sealseid võimumehi mõjutama ja nendega poola rahva huvides kompromisse taotlema. Ehkki paavst oma avalikkudes kõnedes, mida kuulasid sajad tuhanded inimesed, praegust rezhiimi mitmel puhul võrdlemisi valusalt kritiseeris, süüdistades teda kaudselt „võimu arrogantses kasutamises" ning nõudes „tõde, vabadust, õiglust ja sotsiaalset solidaarsust", kohtus ta kahel korral Poola praeguse sõjaväelise diktaatori *kindral Jaruzelskiga*. Mida nendel kohtumistel räägiti ja milline õhkkond seal valitses, on jäänud esialgu saladuseks, kuid tõenäoliselt nõudis paavst diktaatorilt sõjaseaduse kaotamist ning poola rahva kaela pandud raskete raudsete ahelate väljavahetamist kergemate survevahendite vastu.

Kuid iga kompromiss nõuab vastastikuseid kontsessioone ning paavst pidi omalt poolt ka midagi Jaruzelskile lubama ja pakkuma. Võttes arvesse läänerikkide juhtivate poliitikute ja riigimeeste sõnavõtte, oli selleks vastupakkumiseks läänemaailma, eriti Ühendriikide majanduslik abi pankroti lävele viidud Poolale. Selle abi saatmise vajadust on pidevalt alla kriipsutanud Ühendriikide endise presidendi Carteri poola päritoluga välispoliitiline nõuandja Brzezinski, kes on koputanud Poolas kompromisside tegemiseks ka venelaste südametunnistusele.

Teiseks järelandmiseks oli tõenäoliselt Solidaarsuse juhi Lech Walesa väljalülitamine Poola tuleviku kujundamise protsessist. Seda võib järeldada Vatikani ajalehes ilmunud kommentaarist, kus märgitakse, et Walesa ei mängi poola rahva saatuse kujundamisel enam mingit rolli. Seni ei ole teada, mida räägiti Tatra mägedes paavsti ja Walesa vahelisel kohtumisel, kuid nähtavasti tegi paavst Walesale ettepaneku avalikust elust tagasi tõmbumiseks, mida Walesa ei aktsepteerinud.

Praegu on väga raske ennustada, kas paavsti reis andis poola rahvale ta raske saatuse kergendamiseks lootuste ja ootuste kõrval ka praktilisi tulemusi. Poola diktaatorliku kommunistliku rezhiimi ringkondadest tulnud kuulduste põhjal kavatsetakse Poolas rakendatud sõjaseadus juba lähemas tulevikus ära kaotada — nähtavasti silma tegemiseks läänemaailmale. Kuid samal ajal toonitatakse partei ja valitsuse esindajate poolt, et tööliste poolt loodud ametiühingule Solidaarsusele ei anta enam tegutsemisvabadust, millest võib järeldada, et partei ja valitsus kavatsevad võimuohjad kindlalt oma käes hoida ning rahvale antakse ainult jaopärast hingamisruumi.

Poola ametivõimude käitumine paavsti külaskäigu ajal näitas, et partei ja valitsus olid kõigi võimalustega arvestanud ning 50.000-meheline eriväljaõppe saanud politseivägi oli tarbekorral võimalike rahutuste mahasurumiseks alati käepärast. Arvestades Poola praeguse rezhiimi sõltuvust Moskvast, on tõenäoline, et Jaruzelski ei läinud paavstiga kohtuma ilma Kremli nõusolekuta. Seniste kogemuste põhjal võib isegi oletada, et N. Liidu saadik Varssavis pani Jaruzelskile ka kõik sõnad suhu, mis ta paavstiga kohtumisel rääkis.

Läänemaailmas pannakse paavsti külaskäigule Poolasse suuri lootusi ja arvatakse, et see toob poola rahva ellu suuri muudatusi ja loob uue tasakaalu praeguse rezhiimi ja suuremaid vabadusi taotlevate rahvamasside vahel. Tulevik peaks tooma siin täieliku selguse, kuid kaine pilguga olukorda hinnates jääb siiski mulje, et Poola kommunistliku rezhiimi poolt lubatud kompromiss-järeleandmised on ainult kosmeetilised ning Poola praeguste valitsejate eesmärgiks on läänemaailmalt suurte majanduslike toetuste väljameelitamine.

K.A.

Kanada uuem suuline ajalugu

(CANADIAN SCENE) — Kanada Riigiarhiiv teatab, et koostöös Kanada Parlamendi raamatukoguga on käigus suulise ajaloo kollektsiooni koostamine. On juba olemas 300 tunni ulatuses helilindistatud intervjuusid viimase viiekümne aasta juhtivamate avaliku elu tegelastega. Need on salvestanud Peter Sturberg, korrespondent ja kommentaator, kes on kirjutanud kahe peaministri, Lester Pearsoni ja John Diefenbakeri elulood.

Nende neljakümne poliitiku ja teadlase hulgas, kelle mälestusi on lindistatud, on Grace MacInnis; senaator Eugene Forsey, kes oli CCF partei üks asutajaid ja on autoriteet põhiseaduse alal; Roland Michener, endine kindral-kuberner; Douglas Abbott, kes oli majandusministriks vahetult pärast Teist maailmasõda; Hugh Keenleyside, kes on mitmete Kanada välispoliitikat käsitlevate raamatute autor.

Dominiooni arhivaar dr. W. I. Smith arvab, et need intervjuud aitavad valgustada Kanada hiljutist poliitilist ajalugu. Nendele avaliku elu tegelastele, kellel ei ole mahti endal kirjutada, pakub helilindistatud intervjuu parima võimaluse oma mälestuste jäädvustamiseks.

Kõik intervjuud on üles kirjutatud. Äratõmbeid kirjapanekuist ja helilintidest on võimalik uurida riigiarhiivis Ottawas ja Simon Fraseri ülikoolis Briti Kolumbias.

„VABA EESTLANE" on valvel eestlaskonna üldhuvide eest!

Jüriöö mässu 540. aastapäeval viisid kolme sõja veteranid lilli möödunud sügisel avatud Vietnami sõjas langenute mälestussambale USA pealinnas Washingtonis, austamaks langenud eestlasi. Lilli asetati Jaak Kuri ja Lauri Kangro nimeplaatide juurde. Keskel Vabadussõja soomusautode kolonni ülem kapten August Nieländer; paremal Teise maailmasõja Eesti Diviisi grenader Jyri Kork; vasakul Vietnami sõjas eriüksuste koosseisus võidelnud major Tõnu Parming Foto: Uno Teemant

Balti sõlteaastad:

KULTUURIAREng 1968–1980

Järgnevad tõlkekatkendid pärinevad Romuald Misiunase ja Rein Taagepera äsjailmunud raamatust „The Baltic States: Years of Dependence 1940— 1980".

Tormilisele kultuuri taassünnile 1960-ndate aastate algul järgnes pärast a. 1968 küpsem järk vähem dramaatiliste edasisammudega. Olud olid jätkuvasti raskeimad Lätis, kus heitlus kultuurilise autonoomia pärast polnud veel otsustatud. Aga ka Eestis kaotas kultuurileht „Sirp ja Vasar" a. 1969 endised toimetajad, pärast seda kui neid süüdistati „inetuis rünnakuis" stalinistlike modernismirünnakute vastu.

Lätis kujunes Vizma Belshevica selle ajajärgu enimhurjutet kirjanikuks, kuna ta mitmekihiline sümboolika võis, tsiteerides N. Liti tähtsaimat ajalehte „Cina't", „põhjustada täielikku ideoloogilist kaost poliitiliselt vilumatuis lugejais." Nõiajaht algas a. 1969 Belshevica luulekoguga „Aastaringid" ja jätkus aastate kaupa. Teadagi häirisid paljusid värsid nagu:

Oh orjameelne rahvas! Õndsas
rõõmus värised,
sest isand piitsutab su vendi
sinu asemel. Ootuses paljastad
hambad,
tabamaks mõne venna veristet
kukalt,
sest isanda pihus ju sädeleb medal,
mis määratud sulle . . .

Luuletus oli paigutet keskaega, ühe selge anakronismiga. Kolm aastat ei avaldatud ühtegi Belshevica luuletust, ent pärast a. 1974 lubati tal aegamööda tagasi ilmuda. Kirjanike Liidu liikmeist arreteeriti prantsuse kirjanduse tõlkija Maija Silmale a. 1971 ja pandi tunnistajaks poliitilise erimeelsuse protsessidel. Ehkki teda ennast kunagi süüpinki ei määratud, hoiti teda edasi Riia vangla vaimuhaiglas peaaegu surmapäevani välja.

Taolise tagakiusamise kiuste tegi läti kultuur edusamme. Avaldati luuletusi, mis kõlanuks julgena ka lõdvemaks peetud järelvalvega Eestis ja Leedus:

Katkuna Sheremetjevi polgud
tõid sulle topelt-ikke,
kuna Tema Kõrgus Peeter
Esimesel
tuli tuju raiuda aken Euroopasse
laiemaks.

Seda väidet aastast 1968 üldistas teine luuletaja kaks aastat hiljem:

Keegi ei müüda ümber me maad,
ei piiblitega
ega igasugu teooriate, kohtute,
ebajumalate ja põrgutega.
Oh häda, nii paljud on tulnud meid
muutma,
andma meile oma usku ja
jumalaid,
võtma meilt sadamaid — jäävabu!
hõivama me randu —
merevaiguga!

Jäävabust sadamaist on pidevalt olnud puudus küll ainult ühel Euroopa suurriigil.

Eestis jõudsid proosa ja draama järele juba varasemale luule õitsengule. Paljud tunnustatud poeedid nihkusid mujale. Jaan Krossi ajaloolised romaanid asusid „taasvallutama rahvuslikku minevikku", rõhutades eesti sugemeid seni baltisakslasiks peetud kultuurikujude juures, nagu 16. sajandi kroonik Balthasar Russow või 15. sajandi maalikunstnik Michel Sittow. Mats Traat kirjeldas hilisemaid vapustusi romaanides nagu „Tants aurukatla ümber", kus iga võimalik keskne kuju sureb, peamiselt sõdades, niipea kui autor katsub koonduda tema elu jälgimisele. Aimée Beekman esitas värvikalt halle pilte kaasaegsest argielust, Arvo Valton lisas üha abstraktsemaile lühijuttudele mahuka romaani mongoli-hiina vaimseist kokkupuuteist, Vaino Vahing paistis silma psühholoogiliste novellidega ja Aino Pervik shokeeris paljusid halastamatute kirjeldustega steriilsest tarbimismeelsusest, ringimagamisest ja võlts-intellektuaalsusest.

Luules oli uueks täheks teatri- ja televisiooninäitleja Juhan Viiding, kelle varasemad kogud ilmusid Jüri Üdi nime all, ja kelle mänglev toon ning irooniline salvamine mõnikord varjab sügavat meeleheidet. Hando Runnelit, kes kirjutas mõneti sarnases traagikoomilises laadis, rünnati korduvalt ametlikult poolt ebasündsaks ja natsionalismi kalduvaks peetud väljendite pärast, nagu järgmises sõjajärgses metsavendluse kirjelduses:

Palju mehi punkreist püüti,
alistati, aeti küüti,
palju mehi vastu hakkas,
palju suid jäi surmavakka.

Absurdteater saavutas peatse tipu Mati Undi „Phaethon"iga a. 1968 ja aasta hiljem Paul-Eerik Rummo „Tuhkatriinumänguga", mis a. 1971 esitati La Mama teatris New Yorgis. Hilisemast draamast võiks mainida Enn Vetemaa arvukaid tükke.

Poliitilised surved Eestis olid samat laadi kui Lätis, ent jäid üldiselt mõõdukamaks. Leedu saavutas Sula-järgse tasakaalu peaaegu kõigis kirjandusvaldides juba aastaks 1968, nii et hilisem külg oli vaiksem.

Lisaks kaasaegsele Läänele ammendasid balti kultuurid inspiratsiooni ka oma rahvapärimustest, ning mõlemad mõjud sulatusid tihtipeale. Lennart Meri koostas jahmatavaid filme soome-ugri rahvaist. Suuline rahvalaulu tava sadu või tuhatki aastat vanade motiivide ja stiiliga oli paiguti veel sajandi keskel elus vananevate laulikute huultel, ent enamus rahvast tundis vaid sõnu ja viisi „euroopalikke" mugandusi algupärase muusikalise stiili asemel.

Helisalvestuse levik ja ülemaailmne uus huvi rahvamuusika vastu sattus ühte uue ja enesekindlama balti sugupõlvega, kes ei tundnud enam häbi rahvaviiside lihtsuse pärast.

Arhailine laulmisviis muutus küllaltki populaarseks Eestis, mõned rühmad aga lisasid sellele dzhässivõtteid. Veljo Tormise rahvalaululle rajatud modernistlik oratoorium „Mõõga needmine" kohtas kriitikat, kuna seda peeti ametlikult poolt liiga patsifistlikuks.

Spionaazhiromaan Karl Särest

Einar Sanden, Süda ja kivid. Romaan. Boreas, 1982. 256 lk.

Einar Sandenilt ilmus 1979. aastal romaan „Loojangul lahkume Tallinnast", mis käsitles spionaazhiloona N. Liidu esimese okupatsiooniaegse võimumehe Karl Säre elujuhtumit. K. Säre tõusis sel ajal okupatsiooni tegeliku võimukandja kommunistliku partei sekretäri kohale, kuid jäi venelaste lahkumisel Tallinna ja tabati seal sakslaste poolt. Müstilisus Säre ümber on jäänud selgusetuks, eestlased kuulsid temast viimati 1942. a. kui ta oli tunnistajaks ühel mõrvaprotsessil Kopenhaagenis.

Säre juhtum annab head ainet spionaazhiteoseks ja Sanden alustaski sündmuse lahkamisega eelmises teoses, avastades Säre 1965. a. ühes Ladina-Ameerika riigis, kus ta korraldas oma emigreerumispabereid USA-sse. Selle asemel, et paljastada Säret, tuleb teosesse hoopis eestlasest ajakirjanik Londonis, keda võidakse kasutada Säre poolt väidetava salajase dokumendi Eestist ära toomiseks. Reis Eestisse on kirjutatud realistlikult ja kogemustele tuginedes, andes pildi sealsest elust.

Möödunud aastal ilmunud „Süda ja kivid" on eelmise raamatu otsene järg. Ikka otsitakse Karl Säre elukäigule lahendust ja meest ennast. Seekord annabki raamatule lõpliku lahenduse Põhja Devoni linnakese kalmistul leiduv haud. Karl Säre on oma hiinlaslikku väljanägemist kasutades olnud hiina restorani pidajaks, ja vähe enne, kui KGB jõudis teda Inglismaalt röövida, oli vähjahaigus ta juba elust viinud.

Romaanis on tegelikult Säre osa vähene, peategelaseks on Eestis sündinud, Inglimaal ajakirjanikuna töötav eestlane, kes mina-vormis vaatleb sündmusi, mis eriti põnevaks muutuvad Tallinnas kommunistliku partei sekretäri Käbina, KGB kindralleitnant Trubetskoi jt. elustiili ja miljöö seespidisel kirjeldamisel, heites valgust suletud keskkonnale ja nende eraelule. Just siin on tähelepandav autori aine tundmine, mis võib baseeruda kodumaa külastamise muljeile ja jätavad ehtsuse tunde. Sama võib tähelepanna ta Inglismaa osa kirjeldusist, kus ta väga inglaslikult arendab spionaazhiromaani ühest põnevusmomendist teisele.

Einar Sandeni aine ja tegevus haarab kogu Euroopat ja on ehk kosmopoliitilisim teos meie kirjanduses, kus vahelduvad tegevuspaigad ja isikud pingelise ning kaasahaarava intensiivsusega. Lugejal on raske selle ladusalt kirjutatud raamatu lugemist katkestada.

Eesti raamatu üha lihtsustuva välisilme juures, mis kodumaal on võtnud otse nukrakstegevad vormid, on Borease kirjastuse väljaanded ühed kaunimad. Seekord on raamatu kujundanud kunstnik Erik Schmidt.

Hannes Oja

Kommentaarid

N. Liidu välispoliitika ekspert Georgi Arbatov ei ole lugupeetud mees mitte ainult N. Liidus, kus ta on partei keskkomitee liige ning selliste tähtsate meeste nõuandja nagu Leonid Brezhnev ja Juri Andropov, vaid teda hinnatakse kui tarka meest ka mitmel pool läänes. Ametlikult on ta Ühendriikide ja Kanada Instituudi juhataja ning tõnkab teataval määral ka inglise keelt, mille tulemusena talle antakse sageli võimalus nii siinsel mandril kui ka N. Liidus välismaale saadetavates ingliskeelsetes saadetes esinemiseks.

Madriidis toimuval Helsingi kokkulepete järelkonverentsil on teatavasti ida ja lääne vahelistel läbirääkimistel kõige suuremaks komistuskiviks inimõiguste küsimused, kuna venelased ei taha kuidagi omal maal neid õigusi rakendada sellisel kujul nagu läänemaailma diplomaadid ja riigipead neile kokkulepetele alla kirjutades seda ette kujutasid. Olukord on muutunud Madriidis nii kriitiliseks, et kogu asi ähvardab lõhki minna ehkki mõlemad pooled on veendunud, et Madriidis pragunema löönud küna ei suuda tulevikus keegi enam parandada.

Nüüd on venelased jälle mänguväljale toonud Georgi Arbatovi, kes läänemaailma televisioonisaadetes nõukogude süsteemi kaitsmisel mitmel korral hätta on jäänud kuid kelle asemele Kremlil nähtavasti paremat meest pole panna. Arbatov on delegeeritud Moskva raadio ingliskeelsetes saadetes nõukogude inimõiguste küsimust seletama ja selgitama ja nagu nähtub siinsete ajalehtede veergudel edasi antud informatsioonist, teeb ta seda väga primitiivsel viisil.

Arbatovi selgitustes ei ole midagi uut ega teravmeelset ning tema vastused baseeruvad esmajoones üldtuntud propagandafraasidele, kuid samal ajal esitatud küsimustest ja probleemi põhituumast kõrvale hiilimisele. Partei keskkomitee propagandamehe arvates on lahkhelid ida ja lääne vahel inimõiguste tõlgendamise küsimuses tekkinud peamiselt läänemaailma propagandast. Tema veendumuse kohaselt oleneb inimõiguste tõlgendamise küsimus sotsiaalsest olukorrast, ideoloogiast, poliitilistest traditsioonidest ja üldisest ajaloolisest kontekstist. Arbatov nendib, et N. Liidus on garanteeritud sõnavabadus, südametunnistuse-, usu- trüki- ja koosolekute vabadused, kuid lisab siis ettevaatlikult ja nagu vabandades, et neid õigusi ja vabadusi tõlgendatakse N. Liidus teisiti kui Ühendriikides.

Ja seal see lugu ongi! N. Liidus teatavasti tõlgendatakse neid vabadusi selliselt, et neist enam midagi järgi ei jää. Sama ilusa ja „loogilise" seletuse annab Arbatov dissidentidele ja vabadusvõitlejate sunnitööle ja hullumajadesse saatmisele. Ta ütleb, et neid inimesi ei karistata nende ideede pärast, vaid sel põhjusel, et nad rikuvad seadusi. Nii-siis — kui inimene nõuab endale neid õigusi, mis talle põhiseaduse kohaselt on garanteeritud ja lubatud, siis läheb ta traataia taha sunnitööle paragrahvi alusel, et ta on teinud nõukogude vastast propagandat.

Võibolla saadakse Venemaal sellisest õiguste ja seaduste rakendamisest aru, kuid läänemaailmas on see mõistmatu ja arusaamatu. Ning Georgi Arbatovi kurbloolus seisab selles, et ta tammub vett läbilaskvates saabastes samal soisel pinnal kus juba üle 60-ne aasta on trampinud kõik suured kommunismi teoreetikud ja punased valitsejad.

★

(Järg lk. 3)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

9. ja 10. juulil
dr. R. Pahapill, tel. 921-7777
16. ja 17. juulil.
dr. T. Sauks, tel. 461-0912

Kaks uut doktorit

Stokholmi Ülikoolis kaitses neljapäeval, 2. juunil, õigusteaduse doktori teadusliku kraadi saamiseks oma teaduslikku tööd õigusteadlane Erik Nerep. Dissertatsiooni aluseks oli doktorandi teos „Extrateritorial Control of Competition under International Law", eestikeelses vastes: „Eksterritoriaalne konkurentsi kontroll rahvusvahelise õiguse raames".

☆

Noor eesti kirurg Tõnu Saartok tunnistati kolmapäeval, 8. juunil arstiteaduse doktoriks pärast väitekirja kaitsmist Karolinska instituudis.

Kõrgema teadusliku kraadi saavutamiseks esitas ta teadusliku uurimuse tiitlis „Steroid receptors as prediction of direct hormonal response in human and rabbit skeletal muscle".

Pastor E. Toompuu Vancouveris

V. E. nr. 46 teates oli eksitus. Pastor E. Toompuu ei viibi Vancouveris mitte juunikuul vaid JUULIS, kus ta jutlustab Vancouveri Eesti Ühendatud koguduses igal pühapäeval kell 11 hommikul. Ühendatud kiriku aadress on: 1645 Grandview Highway.

Kommentaarid . . .

(Algus lk 2)

Asjane arstide streik Iisraelis näitas kuivõrd suurtesse raskustesse on sattunud Begini valitsus oma suurte vallutusoperatsioonidega ja kulukate sõjakäikudega. Ühendriikides, kus Iisraeli majandusliku heaolu pärast mitte ainult kohalikud juudid ja nende organisatsioonid muret ei tunne, vaid Iisraeli saatuse ja tuleviku pärast muremõtteid mõlgutavad ka paljud kristlased, on koostatud valitsuse algatusel raport Iisraeli majandusliku olukorra kohta. Ning sellest analüüsist nähtub, et Ühendriikide maksumaksjad peavad tõenäoliselt taas oma käed lahkete andide andmiseks Iisraelile välja sirutama, et päästa seda riiki majanduslikust kokkuvarisemisest.

Ühendriikide valitsuse arveosakonna rapordi kohaselt ei suuda Iisrael lähemate aastate jooksul maksta Ühendriikidele oma tohutuid võlgu. Praegu maksab Iisrael igal aastal Ühendriikidele 800 miljonit dollarit oma võlgade katteks ning selle summa katab ta pidevalt sissevoolavate välistoetustega. Kuid 1990. aastaks on need võlasummad kasvanud nii suureks, et Iisraelil tuleb aastas ameeriklastele maksta 1,1 miljardit dollarit, mis käib talle täielikult üle jõu ja mida ei suuda enam katta teistest riikidest saadavad toetused. Siit järgneb, et ameeriklased peavad suurendama Iisraelile oma otsest toetust või tegema Jeruusalemmale finantsilisi kontsessioone.

Rapordist selgub, et Ühendriikide valitsus teeb Iisraelile suurte summade ulatuses mahakirjutisi. Praegu on näiteks Kongressis Iisraeli abistamisseadus, mille alusel tahetakse Iisraelile kinkida pool tema 1,7 miljardi dollarilisest laenust, mis on läinud Iisraeli sõdade finantseerimiseks. Iisraelile on lisaks tehtud veel see soodustus, et talle võimaldatakse oma sõjaliste laenude tagasimaksmist 30-ne aasta jooksul, kuna teistelt riikidelt nõutakse selliste laenude tasumist 12 aasta jooksul.

Jeruusalemmale on tehtud ka teisi suuri majanduslikke soodustusi, kuid nähtavasti nendest ei piisa sõjaka ja agressiivse riigi väljaminekute katmiseks. Kogu see lugu on seda imelikum ja kontroversiaalsem, et Iisrael ignoreerib Kesk-Ida probleemidele lahenduse leidmiseks täielikult Washingtoni poliitikat ning ehitab Ühendriikidest saadud abistamissummadega Jordani jõe okupeeritud läänekaldale Iisraeli asulaid, mis on täielikus vastuolus Reagani ja Shulzi rahuotsimise poliitikaga.

Balti rahvaste suurpäev Washingtonis

Balti Vabaduspäeva väljakuulutamine ja teised sündmused

WASHINGTON — Washingtonis Valges Majas toimus 14. juunil balti rahvusgruppide esindajatele suurem vastuvõtt, kui president Ronald Reagan Balti Vabaduspäeva deklaratsioonile alla kirjutas. Peale deklaratsioonile allakirjutamist ja presidendi kõnet, mis on toodud ühes eelmises „Vaba Eestlase" numbris, ulatas 9-aastane rahvariietes eestlanna Heli Roosild presidendile kõigi baltlaste nimel kimbu roose. Meeldivalt üllatatud president suudles väikest rooside annetajat tänutäheks põsele.

Pärast pidulikku tseremooniat toimus kõikidele kokteil-vastuvõtt koos kaetud külma lauaga. Koosviibimist saatis muusika-kapell ning saalides seisid paraadvormis USA sõjaväelased. Vastuvõtt jättis väga elegantse mulje.

Enne Valgesse Majja minekut kogunesid kõik osavõtjad Old Executive Office hoonesse, kus baltlasi tervitas leedu päritoluga presidendi assistent Linas Kojelis ning tema ülemus Faith Ryan Whittlesley, kes on presindendi abiks avalikkudes küsimustes. Pärast tervitusi esines ettekandega dr. John Lenczowski, kes on Euroopa ja Nõukogude Liidu spetsialist Valges Majas.

Ta käsitas Ühendriikide välispoliitikat ja USA ning Venemaa vahekorda, toonitades et enne president Reagani valitsust triivis USA välispoliitika sihitult

koosnes n.ö. ainult kaitsepoliitikast, kuid nüüd president Reagani juhtimisel, on USA välispoliitikal kindel siht ning USA on asunud rünnakule, et mitte ainult kaitsta oma poliitilist suunda vaid seda ka mõjuvalt esile tuua ning edukalt läbi viia.

Järgmiseks kõneles vanem nõunik hariduküsimuste alal Robert Sweet, kes andis ülevaate haridussüsteemist USA-s. Major Oliver North USA kaitseministeeriumist andis ülevaate sündmustest Kesk-Ameerikas.

Oli võimalus esitada ka küsimusi ning mitmed küsimused esitati dr. John Lenczowskile, mis puudutasid USA viljamüüki Venemaale. Samuti esitati küsimusi sõjakurjategijate protsesside üle.

Dr. John Lenczowski kohtus veel eraldi Balti Vabadusliidu juhtivate liikmetega ning võttis ka vastu memorandumi presidendile üleandmiseks. Sellel kokkusaamisel viibisid Balti Vabadusliidu esimees Valdis Pavlovskis, abiesimehed Avo Piirisild ja Tony Mazeika, Vabadusliidu direktor Daiva Kezys, Ülemaailmse Lätlaste Föderatsiooni esimees dr. Olgierts Pavlovskis, USA Läti keskorganisatsiooni abiesimees Gunars Meyerovies ja ERKÜ lõuna lääne direktor magister Heino Jõgis.

Koosolekul arutati mitmeid küsimusi, nagu baltlaste vastu tõstetud süüdistusi sõjakuritegudes, mis leidis pikka käsitlemist;

probleeme ühenduses Ameerika Hääle ja Vabadusraadioga ning Balti raadio loomisega. Samuti arutati USA valitsuse abi andmise võimalusi Balti saatkondadele, Euroopa parlamendi otsuse viimist Liitunud Rahvaste Organisatsiooni ja Balti vabadusvõitlejate ja poliitvangide abistamist.

Tegelikult saabus suurem osa kutsutud külalisi Washingtoni juba laupäeval ja Balti Vabadusliidu tegelased kasutasid nädalalõppu, et külastada ajalehtede toimetusi, andes nendele ülevaate Balti riikidest ja Balti Vabaduspäeva tähtsusest. Kontaktid olid tegelikult juba varem saavutatud, kuna Balti Vabadusliit oli juba enne välja saatnud teated kõikidele suurematele USA ajalehtedele. Kui arvestada, et teateid Vabaduspäevast läks välja üle 600. lehele, siis olid terve Ameerika suurlehed informeeritud.

Balti Vabaduspäeva tseremoonia Valges Majas koostas leedu päritoluga Linas Kojelis, kes on presidendile assistendiks etnilistes küsimustes.

Ta on 27. aastane noormees, kes enne Valgesse Majja asumist töötas USA kaitseministeeriumis ning enne seda viibis USA saatkonnas Kreekas.

Balti Vabaduspäeva tseremooniale kutsutute nimekirja koostas Balti Vabadusliit ja toimetas selle Valgesse Majja. Kutsutud olid kõik, kes olid andnud suure panuse Vabaduspäeva resolutsiooni läbiviimiseks ning endastmõistetavalt olid ka kutsutud keskorganisatsioonide esimehed ja peakonsul E. Jaakson.

Ka California osariik kuulutas 14. juuni Balti Vabaduspäevaks, millele kirjutas ka kohe alla California kuberner, kes on armeenia päritoluga. California, kui kõige rahvarikkam osariik, on sellega esimeseks osariigiks, kes toetab baltlaste vabadusvõitlust ning samasugust Vabaduspäeva proklamatsiooni võiksid ka teised osariigid teha. Eriti hea oleks seda taotleda osariigis, kus on etnilisi nõuandjaid kuberneride juures. Californias etnilisi nõuandjaid ei ole, kuid Balti Vabadusliit saavutas siiski ka siin oma eesmärgi.

President Ronald Reagan Balti Vabadusliidu esimehe mag. Valdis Pavlovskise kätt surumas.

Balti Vabaduspäeva vastuvõtul Washingtonis, Valges Majas. Esireas vasakult istuvad Balti Vabadusliidu abiesimees ja ERKÜ juhatusliige Avo Piirisild, Läti Ülemaailmse Keskorganisatsiooni esimees dr. Olger Pavlovskis ja Balti Vabadusliidu abiesimees Anthony Mazeika. Kaugemal näha lillede üleandja Heli Roosild emaga ja E.V. peakonsul Ernst Jaakson. Tagapõhjal USA pressi esindajad.

Kaugõppe küsimus lahendamisel

Eesti Õpetajate Keskühingu nõukogu oli koos

STOKHOLM — 27. aprillil kogunes Stokholmi Eesti Algkooli ruumidesse Eesti Õpetajate Keskühingu nõukogu, et arutada läinud aasta töötulemusi ja kavandada edaspidist tegevust. Eesti Õpetajate Keskühing on teatavasti rahvusvahelise õpetajate ühingute liidu IFTA liige ja on võtnud, kui võimalik, oma esindajate kaudu osa igal aastal peetavaist kongressidest, viimati möödunud suvel Aix-Les-Bains'is. Järgmine kongress toimub 1.—4. augustini Malta saarel.

Mitme käigus oleva projektiga samaaegselt on välja antud Keskühingu häälekandja „Bülletääni" uus number 31 Herman Rajamaa toimetusel. Tema aastatepikkune töö, muu hulgas ka „Bülletääni" toimetajana, on pälvinud Keskühingu erilise tänu.

Jätkuvaiks tööülesandeiks on kaugõppe küsimuse lahendamine ja sobivate noorsooraamatute nimekirja koostamine, nende kogumine või avaldamine uustrükis.

Sellega seoses pöördub Keskühing ülemaailmselt eesti kodude poole soovitusega annetada olemasolevat noorte kirjavara või õigeaegselt korraldada nende pärandamist eesti koolidele ja haridusalastele organisatsioonidele.

Töökavasse on võetud ka eesti noorte rahvusliku kasvatuse fikseerimine ja üksikasjalise tegevuskava koostamine eesti noorte rahvusliku kasvatuse ühtlaseks ja süstemaatiliseks teostamiseks ülemaailmses ulatuses. Selle ülesande teostamiseks otsustati paluda esijoones Eesti Õpetajate Keskühingusse kuuluvate õpetajate ühingute/sektsioonide ja rahvusliku kasvatuse koostöökomisjoniliikmete ja nende kaudu ka eri maade rahvusliku kasvatustööga tegelevate organisatsioonide kaasabi.

Otsustati pöörduda kõigi kodukeeleõpetajate poole ettepanekuga toetada Keskühingu tegevust ja astuda selle liikmeks.

Juhatusse järgmiseks tegevusaastaks valiti: H. Kirikmäe (esimees), Joh. Ungerson (abiesimees), P. Laan (sekretär), E. Sauveer (välissekretär), E. Kotka-Nyman ja M. Mäelo (sekretäride abid), M. Lund (laekur), V. Muld (abilaekur), H. Rajamaa ja L. Sulg. Juhatusliikme kandidaadid: M. Aadli, U. Juuno ja T. Nurk (uus). Revisjonikomisjon: A.-M. Asker, W. Grossthal ja H. Marand.

Nõukogu koosolekut juhatas Henno Kirikmäe ja protokollis Paul Laan.

Maailmameister Villem Jaanson surnud

Stokholmis suri 25. mail 77 aasta vanuses end. laskur-maailmameister Villem Johannes Jaanson.

Villem Jaanson sündis 22. oktoobril 1905 Tartus. Iseseisvuse ajal oli ta kutseline sõjaväelane, kelle eriharrastuseks oli laskesport.

Ta kuulus tookordsesse maailmaeliiti koos teiste eesti laskursuurmeistritega, kes Helsingis ja Luzernis võitsid kuulsa Argentiina karika.

Villem Jaanson saavutas ka individuaalselt maailmameistri tiitleid, ka Rootsi asumise järgi võttis ta edukalt osa siinseist laskevõistlusist.

(EPL)

Kuus lätlast sunnitööle

Surve Lätis suureneb

STOKHOLM (EPL) — Käesoleval kevadel on mitu lätlast vangistatud. Lätlaste elavam vastupanuliikumine viimastel aastatel on kaasa toonud hoopis rohkem arreteerimisi kui varem. Tänavu seniajani on kindlasti teada vähemalt kuus vangistamist.

Üks vangistatutest on 31-aastane Gederts Melngailis. Teda süüdistatakse mitmesugustes „kuritegudes". Ta on tuttav samal päeval vangistatud Lidija Doroninaga. Ta on kirjavahetuses olnud oma endise töökaaslase Gunars Rodega Rootsis. Tal on ka olnud telefoniühendus Rodega.

Ta on kirjutanud korduvalt Nõukogude Liidu ülemnõukogusse ja palunud ennast N. Liidu kodakondsusest vabastada.

Kui talle tuli kutse väeteenistusse 19. jaanuaril 1981 saatis ta selle tagasi, lisades et ta punaarmees teenida ei taha, kuna ta ei tunnista Läti annekteerimist N. Liidu poolt.

Tegelikult algas Melngailise tegevus väga varakult. Juba 15-aastasena saadeti ta psühhiaatrilisele uurimisele, kui ta ühes kirjas oli kirjutanud „Elagu Läti Vabariik!".

Melngailist süüdistatakse nõukogude-vastases agitatsioonis ja propagandas.

See võib talle tuua 7 aastat vangilaagrit ja viis aastat sisemist asumist.

Dr. Hingo Matjar leiti Bonnis surnuna

Bonnis, Lääne-Saksamaa pealinnas, leiti surnult oma korterist dr. Hingo Vahar Matjar, kes oli sündinud Tallinnas 1926. aastal.

Ta oli lõpetanud Pärnu Poeglaste gümnaasiumi. Õppis ta Bonni ülikoolis, lõpetades õpingud arstina. Samas ülikoolis promoveerus ta ka doktorikraadile. Hiljem töötas ta oma Alma Materis neuroloogia ja psühholoogia professorina, olles samaaegselt ka ülikoolis teadusliku nõukogu liige.

Kadunu elas üksinda, olles juba ligi kümme aastat oma perekonnast lahus. (ER)

13 kunstnikku 40 tööga

Fraternitas Artis poolt korraldatud kunstinäitusel Eesti Majas oli esinejaid 13, nende hulgas juba tuntud kunstnikke kui ka uustulnukaid. Üldse oli näitusel esitatud 40 tööd, neist kaks skulptuuri Adele Ulm Augustaselt. Näitust külastas kahel päeval sadakond kunstihuvilist. Fraternitas Artise poolt loositi välja külastajate vahel kolm tööd, mille olid annetanud Richard Sööt, Emma Siirak ja Adele Ulm Augustas.

Vaipade ja mööbli keemiline puhastus

„Stainguard" hinna sees Söögituba, elutuba ja koridor

$59.95

Pensionäride kortereile hinnaalandus. Samuti akende pesemine.

Peeter Valing

Tel. 690-4961

Paljud eestlased — majaomanikud, ei tea

et teen igasuguseid raud- ja puuaedu

kruntide ümber.

B. RISTMÄGI, tel. 759-6424

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$48.—	$58.—
Poolaastas	$26.—	$31.—
Veerandaastas	$14.—	$16.—

KIRIPOSTIGA + SAATEKULU

	Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
aastas	$52.—	+ $39.—	$44.—
poolaastas	$28.—	+ $19.50	$22.—
veerandaastas	$15.—	+ $ 9.25	$11.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $52.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.— + SAATEKULU — aastas $66.—; poolaastas $33.— ja veerandaastas $16.50

Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 60 centi

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE

1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates ..... 19..... Tellimise katteks lisan $..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. **(Raha saata ainult tähtkirjas).**

Nimi .....

Aadress .....

.....

.....

.....

Nr. 49

Ootamatult äkitselt suri minu üheksa-aastane armas ristitütar

KERSTI KAIA JAASON

Sügavas kurbuses avaldame südamest kaastunnet Viivele ja Heitile, Kalevile ja Heikkile ning nende vana-vanematele

ristiisa MATTI TUVIKENE
HELLA ja MARK
ja meie vanemad
IRENE ja HUGO KESKER
SALME ja AUGUST TUVIKENE

Ootamatult lahkunud kallist

KERSTI JAASON'i

mälestavad kurbuses

ANNE ja ENNO AGUR perekonnaga
PEETER EINOLA
TIIU ja ILMAR KALJURAND perekonnaga
RIINA ja AVO KLAAS
DEBBIE ja TOIVO KUUTAN
MARLENE ja KALEV KUUTAN perekonnaga
VIIVI ja AGU METSALA
ANNE-MARI ja RAIVO REMMEL
ELLE ja MART ROSENBERG
ELLE ja TÕNU ORAV perekonnaga
MAIMU ja JAAN SCHAER perekonnaga
PÄRJA ja ENN TIISLAR perekonnaga
PATTI ja MADIS VURMA perekonnaga

Varalahkunud kallist

KERSTIT

mälestavad kurbuses

Maga vaikselt, lapsuke! KATRIN, JAAN, ANDRE ja ERIK

ARMAST VENDA

EDUARD VAIDLA't

sündinud 19. juunil 1911
surnud 27. juunil 1983

leinavad kurbuses

VEND Torontos
SUGULASED Eestis

LEINAME KAUAAEGSET PEREKONNASÕPRA

EDUARD VAIDLA't

HELENE, ARVO ja MAIVA TEDER

Murray E. Newbigging
Ltd.
Matusebüroo
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Direktor
733 Mount Pleasant Rd., Toronto, Ont. M4S 2N4
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 ● 489-8002

Avaldame kaastunnet perekond Jaasonile nende tütre

KERSTI JAASON'i

surma puhul

TORONTO PÕHJALA TÜTRED

Mälestame leinas armast

KERSTI JAASON'it

ja avaldame kaastunnet Heitile, Viivele ja väikestele vendadele

VALDEKO ja EEVI
LIISA ja HEIKKI

Avaldame sügavat kaastunnet Heiti ja Viive Jaasonile nende armsa tütre

KERSTI

surma puhul

RUTH ja MATTI VESKIMETS perekonnaga
MERIKE ja JOHN MARTIN perekonnaga
CAROL ja TÕNU AUN
EVA KOKLA

Armast

KERSTIT

mälestab leinas

vanaonu ÜLO

Meie suurim ja südamlik kaastunne perekond HEITI JAASON'ile ja vanavanematele, ÕIE ja KALJO JAASON'ile, nende pisitütre

KERSTI-KAIA

lahkumise puhul rännakuks igaviku teele

ALFRED JURSS abikaasaga
JAAN JURSS

Head sõpra

GUSTI HEINBERG'i

surnud juunis 1983 Bradfordis Inglismaal

leinavad

MIHKEL LEEMET perega
ALVINE KILTER

Armast

KERSTI JAASON'i

mälestavad leinas

U. HÄRM perekonnaga
H. KUKK perekonnaga
H. KUKK jr. abikaasaga
R. KUUT

KIRIKUD

EELK PEETRI KOGUDUS

817 Mt. Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1
Praost Andres Taul. Tel. 483-4103
Tel. kirikus 483-5847
Organist dr. Roman Toi

Pühapäeval, 10. juulil JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Teenib Usuteaduse Instituudi õpilane Tiit Tralla. Jumalateenistus Ehatares kell 6.30 õ. Teenib Tiit Tralla.

Pühapäeval, 17. juulil JUMALATEENISTUS kell 11 hommikul.

JUMALATEENISTUS pühap., 24. juulil kell 11 hommikul.

JUMALATEENISTUS 31. juulil kell 11 hommikul.

Järgmine ingliskeelne jumalateenistus on 11. sept. kell 9.30 homm.

KOGUDUSE KANTSELEI on avatud teisipäeviti 10—6-ni, neljapäeval 9.30—12.30 kirikus, neljap., päeviti 12—3 p.l.

ÕPETAJA KÕNETUNNID kolmapäeval 6—8 kirikus ja igal pühapäeval pärast jumalateenistust.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS

883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
36 Bards Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488
„VABADUSE KUULUTUSE"
raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühap., 10. juulil kell 11 homm. JUMALATEENISTUS York kalmistul. Kell 6 õ. kuulutuskoosolek, kõneleb K. Raid.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS

Immanueli kirik,
21 Swanwick Ave.
Jutlustaja Allan Laur,
72 Appleby Cres.
Markham, Ont. L3R 4L2
Tel. 477-6248

Pühap., 10. juulil kell 11 homm. allianss SURNUAIAPÜHA-JUMALATEENISTUS York kalmistul, sekt. N. Kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS Immanueli kirikus. Kõneleb dr. Mart Leesment. Laulavad õed Leesmendid. (Buss Eesti kodust kell 2.30 p.l.).

Kolmap., 13. juulil kell 7.30 õ. ingliskeelne jumalateenistus, pastor Charles R. Swindolli piibliõpetuse film teemal „Vananemine".

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS

562 Jones Ave., Toronto, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto, Ont. M4K 1V5
Tel. 463-6223

Pühap., 10. juulil kell 11 homm. SURNUAIA - JUMALATEENISTUS York kalmistul. Samal ajal kirik suletud.

Kolmap., 13. juulil kell 7.30 õ. PIIBLI-PALVE-TUND Ilmutamise raamatu 5. peatükk.

Pühap., 17. juulil kell 11 homm. JUMALATEENISTUS. Teenivad A. Turve ja E. Saraoja ainel „Vaimuannid Jumala koguduses".

Kolmap., 20. juulil kell 7.30 õ. PIIBLI-PALVE-TUND ainel Ilmutamise raamatu 5. peatükk.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS

383 Jarvis St., Toronto,
Ont. M5B 2C7
Õpetaja Udo Petersoo
3714 Beechollow Cr.
Mississauga, Ont. L4Y 3T2
Tel. 624-6128, kirikus 923-5172

Pühap., 10. juulil JUMALATEENISTUS kell 7 õhtul.

Pühapäeval, 17. juulil JUMALATEENISTUS JÕEKÄÄRUL kell 11 hommikul.

Pühapäeval, 24. juulil JUMALATEENISTUS kell 7 õhtul.

Pühapäeval, 31. juulil pika nädalalõpu tõttu jumalateenistust ei ole.

Õpetaja SUVISED KÕNETUNNID kiriku kantseleis neljapäeviti 6—8 õ. ja pärast jumalateenistusi.

Puhka rahus, ar
Mälestus Sinust

Südamlik tänu
leinatalitusest ja ä
ledega kaunistasid
kirjas. Eriline tän
dr. Roman Toile,
ilusa laulu eest.
Paarale ja Edgar M

„VABA EES
on valvel eesti
ükskuvide

PEEL CHAPEL 2160 Huron
RONCESVALLES CHAPEL 43
533-795
YORKE CHAPEL 235
767-31
Turner & Porter
Off-the-Street Parki

Meeldiv, väärikas j
set tähelepanu osut
Oma parkimisplat
matusemajade

TORONTO KOLMA
EV.-LUT. USU K
Kirik: 619 Sherb
Toronto (Sherbourn
jaam on kiriku
Õpetaja O. Gnac
112 Fallingbroo
Scarborough,
Telefon 698-7977 v
Kantseleis, telefo
JUMALATEENISTU
juulil kell 5 p.l.
Juulikuu teine JUM
TUS on pühap., 24. ju
ÕPETAJA KÕNETU
kuu teisel esmaspäev
kiriku kantseleis.

ARMAST ISA, VANAISA JA ÄIA, KORP! VIRONIA VILISTLAST,
MAJANDUSTEADLAST JA ENDIST EESTI VABARIIGI
RIIGIKASSA DIREKTORIT

NIKOLAI ALEKSANDER PUURA't

sündinud 23. juunil 1895 Tallinnas
surnud 30. juunil 1983 Syracuse, N.Y. USA

mälestavad sügavas leinas

tütar MARGIT
tütrepojad FRED ERIC, RONALD CARL
väimees FERDINAND TAMMER

Puhka rahus, armas isake!
Mälestus Sinust ei kustu iialgi.

KALLIST SUGULAST

KERSTI KAIA JAASON'it

mälestavad kurbuses

onu UNO ja tädi TIIU
ERIK ja SILVI
tädi IDA
onu TAIVO

Südamlik tänu kõigile, kes minu armsa abikaasa ja meie isa

EDGAR MERELAID'i

leinatalitusest ja ärasaatmisest osa võtsid, tema kirstu rohkete lilledega kaunistasid ja meile kaastunnet avaldasid nii sõnas kui kirjas. Eriline tänu praost Andres Taulile, Soomepoiste Klubile, dr. Roman Toile, Cantate Dominole ja Toronto Eesti Meeskoorile ilusa laulu eest. Järelhüüete eest tänu Johan Laanesele, Heiki Paarale ja Edgar Martenile.

Abikaasa ja pojad

„VABA EESTLANE"
on valvel eestlaskonna
tähtsuvide eest!

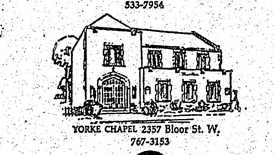

Turner & Porter FUNERAL DIRECTORS LIMITED
Off-the-Street Parking at all Chapels.

Meeldiv, väärikas ja individuaalset tähelepanu osutav teenimine. Oma parkimisplatsid kõikide matusemajade juures

TORONTO KOLMAINU EESTI EV.-LUT. USU KOGUDUS

Kirik: 619 Sherbourne St., Toronto (Sherbourne'i allmaa jaam on kiriku kõrval).
Õpetaja O. Gnadenteich
112 Fallingbrook Rd., Scarborough, Ont.
Telefon 698-7977 või 766-7853
Kantseleis, telefon 921-9417

JUMALATEENISTUS pühap., 10. juulil kell 5 p.l.

Juulikuu teine JUMALATEENISTUS on pühap., 24. juulil kell 5 p.l.

ÕPETAJA KÕNETUNNID on iga kuu teisel esmaspäeval kella 6—8 kiriku kantseleis.

VÄÄRTUSLIK KINK MÄLESTUSEKS
MAALIKUNSTNIK
JOANN SAARNIIT'i
STUUDIOST
488-5895
567 ROEHAMPTON AVE.
TORONTO,ONT.M4P 1S7.

4500 aastaks vangi

MADRIID — 12 inimest, keda süüdistatakse ettevalmistatud plaaniga relvastatud sissemurdmisel Barcelona panka 1981. a. on praegu kohtus. Prokurör nõuab grupijuhtidele 4500 aastast vangistust. Kümme 12-st röövimises süüdistatust kannavad vastutust relvade kasutamise ja pantvangide röövimise pärast. Kaks naist on kohtu all kaasosalistena.

Jaanituli ja Võidupüha Royal Beach'is

Reedel, 24. juunil, kogunes rohkesti eestlasi Royal Beachi lähedal asuva perekond Rein Hõbeda talu avarale õuele, et tähistada Võidupüha ja süüdata jaanituld. Juba kell 5 p.l. saabusid esimesed jaanitulelised, keda tervitas talu peremees, kes oli heisanud Eesti ja Kanada rahvuslipud. Kella seitsmeks oli neid kogunenud juba poolesaja piirides Royal Beachist, Pefferlawst, Keswickist, Jõekäärult ja isegi Torontost.

Pärast õhtusööki pidas päevakohase kõne Johannes Säägi.

Sumedalt soe suvine päev oli jõudnud õhtule. Hämarikus süütas talu peremees R. Hõbe kõrgel lati otsas oleva rasvatünni, mis hiiglakuulana heitis helki ja valgust kaugele.

Lõpuks Endel Jukk oma lõppsõnas tänas perenaist Selma ja peremeest Rein Hõbe't tehtud suure töö, vaeva ja vastuvõtu eest. Enne kojusõitu vesteldi veel sõbralikus õhkkonnas ja lauldi ühislaule.

J.S.

Võidupüha ja jaanipäeva tähistamine Floridas

Florida eesti rahvusorganisatsioonide ühisel korraldusel toimus 19. juunil Hollywoodis Rotary klubi ruumides suvine kokkutulek Võidupüha aktusega ja jaanipäeva koosviibimisega. Korraldajaks oli Lõuna-Florida Eestlaste Koondis Fort Lauderdalest.

Võidupüha aktuse avas LFEK esimees Harald Hinno, kes rõhutas üleosariikliku kokkutuleku tähtsust meie rahvustunde säilitamisel. Avapalvuse pidas õp. Suurkivi, sopran Anadie Allik laulis K. Raidi „Igatsuse", klaveril saatis Erich Allik. Aktusekõne oli Edgar Totsas'elt. Järgnes ühine Eesti hümn Veleida Totsase klaverisaatel ja lõppsõna H. Hinnolt.

Aktusele järgnes jaaniõhtu koosviibimine kireva eeskavaga, õhtusöögiga ja tantsusga. Eeskavalises osas esines jällegi Florida populaarne lauljatar A. Allik ajakohase E. Arro „Kiigelauluga". Aino Kammar kandis ette pikema Viktor Kuriksi följetoni.

Pärast tublit õhtusööki tehti ringmängu ja tantsiti. A. Kammar laulis Leo Rootsi kitarrisaatel populaarseid eesti ühislaule ja abielupaar Totsased demonstreerisid üle maailma levinenud „Linnutantsu" (Chicken).

Meeleolurikas koosviibimine jääb ilusaks ja kestvaks mälestuseks. Tänada tuleb koondise juhatust eesotsas selle esimehe Hinnoga. Sääraste ürituste ettevalmistamine ja läbiviimine nõuab paljude inimeste ennastsalgavat panust.

Läti põgenik saab asüüli

STOKHOLM (EPL) — 28-aastane läti ärahüppaja, kes nelja nädala eesti põgenes ühe põllukahjurite pritsimislennukiga Gotlandile, sai Invandrarverketi käest poliitilist asüüli.

Põgenik on pärit Riiast ja ta on jutustanud, et ta oli sunnitud põgenema, kuna ametivõimud jälitasid teda tema poliitiliste tõekspidamiste tõttu. Põgenemisvõimalus tekkis siis, kui ta juhuslikult jäi täiesti üksi lennukisse.

Gotlandil maandus ta ühe taluniku põllul Vallstenas, kuhu lennuk jäi seisma tükiks ajaks. Alles paar nädalat hiljem saadeti N. Liidust kohale meeskond, kes viis lennuki koju tagasi.

ETNILISTE GRUPPIDE ABI REAGANILE

Valge Maja esindajad Vabaduse Föderatsiooni konverentsil

WASHINGTON (Vaba Eestlase kirjasaatjalt). — Viimasel ajal võib märgata, et president Reagani valitsus pöörab üha rohkem tähelepanu Ühendriikides elavatele etnilistele gruppidele, nende seas märkimisväärselt ka balti rahvusgruppidele. Alles hiljuti viibisid eestlaste, lätlaste ja leedulaste esindajad Valges Majas kokkusaamisel president Reaganiga, seoses Balti Vabaduspäeva väljakuulutamisega. Nädalapäevad hiljem, 22. juunil, toimus Valge Maja ja hiljuti rajatud Vabaduse Föderatsiooni koostöö konverents, mille raames arutati Kesk-Ameerika praegust olukorda ja -tulevikuväljavaateid. Konverents, millest võttis osa 75 isikut Vabaduse Föderatsiooni liikmesgruppidest, leidis aset Valge Maja kõrvalasuvas administratiivhoones.

Eestlastest osalesid konverentsil USA Eesti Rahvuskomitee abiesimees ja BATUN'i aktivist Juta Ristsoo, Vabaduse Föderatsiooni, Ühendatud Balti-Ameerika Komitee ja ERK juhatusliige Mäido Kari, ESTO-84 peakorraldaja Veljo Areng ja Balti-Ameerika Komitee suvestipendiaat Washingtonis, Kaja-Merike Kool.

Konverentsi avas leedu päritoluga Linas Kojelis, kes kuu aega tagasi nimetati ametikohale Valgesse Majja, president Reagani staapi kui etniliste küsimuste hooldaja ja sidemees.

Järgnevalt tervitas presidendi abi üldsusega kontaktipidamise alal Faith Ryan Whittlesey Vabaduse Föderatsiooni esindajaid ja ütles otsekoheselt, et president Reagan vajab nende ja nende rahvusgruppide toetust selleks, et valitsuse vaated ja seisukohad Kesk-Ameerika küsimuses leiaksid suuremat arusaamist ja toetust.

Konverentsile oli Valge Maja poolt välja toodud üks kõige „kõvemaid kahureid" Valge Maja staabist, USA Rahvusliku Julgeoleku Nõukogu juhataja William Clark, president Reagni kauaagne isiklik sõber ja lähim kaastööline.

W. Clark esitas üldpoliitilise ülevaate Kesk-Ameerika praegusest poliitilisest olukorrast, puudutades lähemalt kodusõda El Salvadoris, Kuuba ja Nõukogude Liidu kasvavat mõju Nikaraaguas, pingelist olukorda Nikaraagua ja Honduurase piiril ja sellest kõigest tulenevaid komplikatsioone ja ohte Ühendriikide julgeolekule.

William Clark apelleeris Vabaduse Föderatsiooni esindajate poole, et nad viiksid sõna oma etnilistele gruppidele president Reagani ja valitsuse poliitika toetamiseks Kesk-Ameerika küsimuses.

Veelgi üksikasjalikumalt käsitles sama teemat oma referaadis vastavate küsimuste ekspert Rahvusliku Julgeoleku Nõukogust. Teine Rahvusliku Julgeoleku Nõukogu ekspert Walter Raymond kõneles teemal „Kesk-Ameerika ja avaliku arvamuse mõju". Ta tegi ettehteid ameerika ajakirjandusele, nentides, et USA press sageli kirjutab Kesk-Ameerika probleemidest ebaobjektiivselt, kusjuures kriitika osaliseks sai ka Ühendriikide pealinna mõjukaim päevaleht „Washington Post".

Kolonel Lawrence Tracy USA Kaitseministeeriumist pidas ettekande teemal „Kariibi mere basseini strateegiline tähtsus", kriipsutades alla USA sõjaväejuhtkonna muret Nõukogude Liidu ja Moskva klientriikide tugeneva sõjalise võimsuse üle Kariibi meres ja selle ümbruses, mis ähvardab Ühendriikide mereväele elulise tähtsusega ühendusteid.

Lisaks Kuubal paiknevatele baasidele on teatavasti rajamisel suur lennuväli kom nunistliku valitsuse alla läinud Grenada saarel ning Nikaraagua Atlandi-poolsel rannikul on ehitamisel suur sadam ja lennuväljad, milliseid saab kasutada sõjaliste baasidena.

Pärast referaate toimus osavõtjatele ühislõuna. Pealelõunal peeti diskussioon, kus käsitleti teemat kuidas Vabaduse Föderatsioon ja etnilised grupid saavad efektiivsemalt mõju avaldada Ühendriikide avalikule arvamusele ja vaidlustele USA Kongressis. Sissejuhatava ettekande pidas Valges Majas, presidendi staabis töötav eksekutiivassistent Jackie Dilman.

Vabaduse Föderatsiooni (Freedom Federation) tegevust ilmselt soodustatakse Ühendriikide valitsuse poolt. Selles organisatsioonis on teataval määral tegemist paralleelorganisatsiooniga pärast Teist maailmasõda kaua aega eksisteerinud Ikestatud Rahvaste Nõukogule, milline viimasel ajal ei ole enam arendanud kuigi energilist tegevust. Võib märgata, et Ühendriikide valitsus nüüd eelistab kontakte pidada kommunistide poolt okupeeritud riikidest pärinevate etniliste gruppidega uue, hiljuti rajatud Vabaduse Föderatsiooni kaudu. Selle uue organisatsiooni liikmeskonda kuuluvad praegu bulgaarlaste, eestlaste, lätlaste, leedulaste, ukrainlaste, valgevenelaste, tshehhoslovakkide, poolakate, ungarlaste, afgaanide, vietnamlaste, kuubalaste, Laose ja Kambodzha esindajad.

Kogu toimunud konverentsi suunitlus oli Reagani administratsiooni püüe saada etniliste gruppide toetust oma Kesk-Ameerika poliitikale, ja seda mitte ainult nende rahvusgruppide liikmetelt, vaid ka soov, et nemad tutvustaks ja propageeriks valitsusele meelepäraseid ja president Reagani arvates vajalikke ja õigeid seisukohti

laiemas Ameerika ühiskonnas, ajakirjanduses ja USA Kongressis. Eespoolmainitud etnilistele gruppidele, sealhugas ka baltlastele, avab see muidugi senisest parema võimaluse suhtlemiseks Reagani administratsiooniga kõikides baltlasi huvitavates küsimustes.

Õnnetu surm Lüübekis

Kaljo Voogre sai surmavaid vigastusi autoõnnetusel

STOKHOLM — Lüübekist saabus vapustav teade sealse eesti rahvusgrupi tulihinge, 59-aastase Kaljo Voogre äkilisest surmast raske liiklusõnnetuse tagajärjel. Nimelt sõitis temale 9. juuni hommikul ülesõidukohal punastest tuledest hoolimata üks välismaa sõiduauto külje pealt sisse, tekitades eestlasele surmavaid vigastusi.

Kaljo Voogret jääb leinama sakslannast abikaasa. Abielupaar olid mõlemad vaimustatud Estival '83 külalised Göteborgis. Voogre laulis ka Saksamaa eestlaste segakooris „Leelo".

Lauluproovidele sõitis ta tihti autol Lüübekist Düsseldorfi sadu kilomeetreid ilma mingi õnnetuseta.

Möödunud aasta 9. detsembril sai samuti liiklusõnnetusel surma tema poeg esimesest abielust, keda leinama jäi abikaasa kahe alaealise lapsega.

Kaljo Voogre oli Lüübeki Eesti Keskesinduse liige ja Schleswig-Holsteini ja Lüübeki eestlaskonna esimees.

Ta tegutses ka laiemas haardes poliitilisel alal, olles Pan-Euroopa partei liige ja Lüübeki sekretariaadi esimees.

Kaljo Voogre oli ette valmistamas ka Eesti kultuuripäevi mis toimuvad Hansalinnas 10.—11. septembril. Teda jääb leinama eestlaskond niihästi Lääne-Saksamaal kui mujal eestlaste keskustes Läänes. Matusetalitus toimus Burgtori kalmistu kabelis 15. juunil Lüübekis. Hiljem puistatakse kadunu tuhk Läänemere kohal laiali.

(EPL/KS)

NDP alustab võitlust tuumarelvastuse vastu

REGINA — Reginas lõppes Kanada sotsialistide partei (New Democratic Party) konverents, kus päevakorrale kerkis ka uue juhi valimise küsimus praeguse parteijuhi Ed Broadbenti asemele. Konverents andis siiski praegusele juhile oma täie toetuse ning lükkas tagasi ka kõik partei pahempoolse tiiva üritused partei programmi muutmiseks ja radikaalsemate ideede rakendamiseks, mis taotlevad suuremas skaalas eraettevõtete natsionaliseerimist. Parteijuht Ed Broadbent mainis konverentsi lõpul, et NDP valimisprogrammis järgmistel föderaalvalimistel on tähtsamate punktidena üldine tervishoiukindlustus, tuumarelvastus ja tööpuudus.

Teadaanne

Pühapäeval, 17. juulil kell 11 hommikul surnuaiapüha York kalmistul osakond 16. Kell 11.40 osakond N. Teenib õpetaja Tõnis Nõmmik. Orelil Tiina Haamer.

Carteri paberid Reagani valduses

WASHINGTON — Ühendriikide demokraatliku partei ringkonnad ning president Reagani vastased on liikuma pannud uue kampaania presidendi nime määrimiseks ja tema populaarsuse vähendamiseks. Nimelt on nüüd järsku avastatud, et viimase presidendivalimise kampaania ajal olid Ronald Reagani käsutuses koopiad kokkuvõtetest ja paberitest, mis tolleaegse presidendi Carteri nõuandjad andsid Carteri kätte tema päevaprobleemidega tutvustamiseks. Arvatakse, et need koopiad varastati ja toimetati Reagani kätte, mis andis talle suured eelised ajaloolisel vaidlusel Carteriga. Demokraadid kõnelevad juba uuest Watergate'ist ning asja on asunud uurima FBI.

Suvila müügil Udoras
Tel. 654-6226

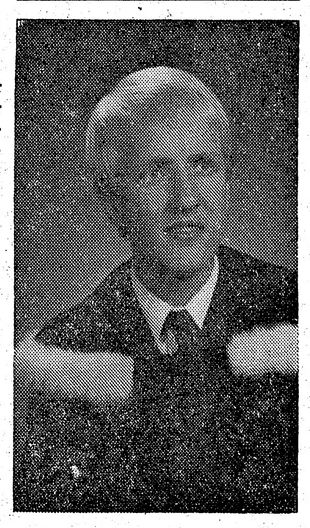

ALLAN SEIM B. COMM.

Keskhariduse saanud Thornlea Secondary koolis Thornhill'is, mille lõpetas Secondary Scool Honours Graduation diplomiga. Astus University of Toronto Victoria College'isse, mille lõpetas Bachelor of Commerce kraadiga. Samaaegselt õppis ka prantsuse keelt, saavutades Major in French Language and Literature. Täiendas ennast Trois Pistoles'is, St. Pierre et Miquelon saartel ja Strasbourg'is Prantsusmaal. Töötab ühe suure kindlustusseltsi raamatupidamise osakonnas Computer Systems Examinerina. Akadeemiliselt kuulub Korp! Fraternitas Esticasse.

Ingrid Bergmani tuhk puistati tuulde

Aasta tagasi surnud rootsi filmitähe Ingrid Bergmani tuhk puistati Fjällbacakas tuulde ühel privaatsel kalmistul tema suvekodus Rootsi läänerannikul.

Inglismaal toimus tema mälestamise tseremoonia, mida juhatas Lennart Sjöström, rootsi kiriku vikaarõpetaja Londonis. Tseremooniast võtsid osa filmitähe endine abikaasa Lars Schmidt ja tema lapsed Isotta ja Rebertino, viimane koos oma mõrsja Monako printsessi Carolinega.

Ermo Kulmar

Masterid edukad Ontario esivõistlustel

11. ja 12. juunil Sudbury's peetud võistlustel osales kaheksa „ESTONIA" klubimeest, kes saavutasid kaks Kanada rekordit ja 15 Välis-Eesti tipptulemust. Medalite arv oli 26; sellest 11 kulda, 10 hõbedat ja 5 pronksi!

Torontost sõideti välja kahe autoga reede, 10. juuni keskpäeval, et jõuda kella kuueks õhtul registreerimisele ja vastuvõtule, mis toimus Laurentian ülikooli staadioni ruumides. Kaks ööd veedeti üliõpilaselumajas, mis oli uudne, oday ja ilusas ümbruses Ramsey järve ääres. Kahjuks oli nende söökla suveks suletud nii et pidi külastama toidu osas lähedal asuvat linna.

Laupäeva õhtune bankett peeti soomlaste „VOIMA" klubiruumides, mis asus umbes 5 km kaugusel staadionist. „Estoonlaste" külaliseks banketil oli Stella Kerson, E. Kunstide Keskuse president, kellel jätkus pühapäeval aega olla ka võistlusi jälgimas. Kohalikest eestlastest võttis võistlustest osa Heino Saar 50+ klassis. Tema kuulitõuke tagajärg jäi teadmata.

Ilmad olid võistluseks ilusad, vaid veidi tuulised. Punane kunstrada oli soodne headeks tulemusteks.

Võistluse parimaks atleediks osutus meie „grandmaster" Karl Trei (74 a.) kes püstitas kaks Kanada rekordit ja tõi 5 kulda, 1 hõbeda ja 1 pronksmedali. „ESTONIA" klubimeeste edukusega seoses oli juhus kuulda staadionil, kui Kanada meesatleet küsis naisatleedilt: „Kas sa oled midagi õppinud estoonlastelt"?

„ESTONIA" mästeri resultaadid: (VER — Välis-Eesti rekord, KR — Kanada rekord)

Laupäev, 11. juunil

100 m — 3. K. Trei 16,8 VER (70+ klassis);
2. T. Vellend 15,3 (60+)

1500 m — 3. U. Limit 5.51,0 (60+);
2. V. Sadul 5.25,2 VER (55+).

5 km kõnd — 1. U. Limit 30.21,2 VER;
1. J. Roos 25,41,5 (45+).

Kaugus — 1. K. Trei 3.68;
2. T. Vellend 3.50;
4. J. Lents 4.35 (55+).

Kõrgus — 1. K. Trei 1.20, KR, VER; endine rekord oli lätlase Ticmanis'e nimel 1.18 m. K. Trei resultaat 1.22 m, tehtud mais P-Carolinas, on veel ametlikult kinnitamata.

Kuul (4.0 kg) — 2. K. Trei 9.22 VER;

3. E. Kulmar 7.89 (65+);
1. A.Truuvert 13.04 VER (60+)
(5.4 kg) — 2. J. Lents 11.45.

Oda (0.6 kg) 1. K. Trei 22.88 VER;

4. E. Kulmar 20.28 VER;
2. A. Truuvert 24.30 VER;
(0.8 kg) — 2. J. Lents 29.18 VER;

4. H. Saar 20.46 VER (50+).

Pühapäev, 12. juuni

200 m — 2. T. Vellend 33.1.
800 m — 2. U. Limit 3.04,0;
1. V. Sadul 2.33,72 VER

Teivas — 2. J. Lents 2.55.

Kolmik — 1. K. Trei 8.08 KR, VER; endine rekord oli Karl'i nimel 7.64-ga tehtud 18. juulil 1982 Torontos.

1. T. Vellend 7.35.

Ketas — 1. K. Trei 26.68 VER;
(1.0 kg) — 3. E. Kulmar 19.58;
2. A. Truuvert 35.94;
(1.6 kg) — 1. J. Lents 32.04;
3. H. Saar 20.70 VER.

Saavutatud resultaatidest selgub, et CMAA (Kanada Master Atleetide Ühing) 1983. a. standardi „kuld tunnusmärki (badge)" võivad kanda treeningdressil järgmised „Estonia" liikmed:

Jaan Lents (teivashüpe), Uno Limit (5 km kõnd), esmakordselt „kulla" hulgas, Jaan Roos (5 km kõnd), Karl Trei (kaugus- ja kolmikhüpe), Antoni Truuvert (kuulitõuge).

Hõbe tunnusmärgi teenisid:

Valden Sadul (800 m), esmakordselt „hõbeda" hulgas ja Theo Vellend (200 m).

Pronksmärgini jõudis E. Kulmar (odavise), kes jalahäire tõttu ei saanud osaleda oma erialal — kiirjooksus.

„Kalevi" lipkonna sümbolid Stokholmis. Lipkond on „verevendluses" Toronto Lembitu malevaga. Foto: H. Trummer

Maailmarekord kümnevõistluses

Läänesakslane Jürgen Hingsen saavutas 5. juunil Filderstadtis, Lääne-Saksamaal peetud võistlustel kümnevõistluses uue maailmarekordi 8777 punktiga, ületades inglase Daley Thompsoni nimel olnud rekordi 8743.

Spordimärkmik

Suure auhinna sarjatenniseturniiri Monacos, Montre Carlos võitis 18-aastane rootslane Mats Wilander, ameeriklane Mel Purcell pidi talle alla andma 1:6, 2:6, 3:6. Tuntud nimed kaotustega olid Ivan Lendl, Guillermo Vilas ja viimast korda ametlikul turniiril võistelnud rootslane Björn Borg.

☆

Berliini F. L. Jahni nimelisel staadionil käis 23-aastane R. Weigel 20 km ajaga 1:20.55 mis on 2 sek. parem endisest norralase E. Anderseni nimel olevast tippmargist.

☆

Hiljutisel Rahvusvahelise Olümpiakomitee istungil Delhis selgus, et seoses 1984. aasta mängudega korraldajad pole veel leidnud asukohta laskevõistlustele ega pole ka teada, kuidas organiseeritakse dopingukontrolli, sest lähim analüüsivõimeline laboratoorium asub Montrealis. Taivan sai õiguse võistlemiseks, sest esindajad andsid lubaduse kasutada oma olümpiakomitee lippu.

☆

„L'Equipe" ankeedist selgus, et maailma kõigi aegade paremad tennisistid on: Rod Laver (1710 häält), Björn Borg (1650), Jimmy Tilden (210) ja Jimmy Connors (170).

☆

Et Rumeenias saada jalgpallikohtunikutunnistust, peab olema võimeline jooksma 50 meetrit alla 10 sekundi ja 400 m alla 80 sek.

☆

53-aastane taanlane Borg Klausen jooksis hiljuti 580 kilomeetrit 112 tunni 40 minutiga!?

erk

☆

Arvydas Sabonis, Leedu Põllumajanduse Akadeemia tudeng, sai 19. detsembril 1982 18-aastaseks. Mullu oli Arvydas N. Liidu korvpalli koondise kõige noorem liige ja parim korvikütt keskmängijana. Treeninguid olevat alustanud üheksa-aastaselt. 15-aastaselt oli tal kasvu kaks meetrit ja nüüd on ta 2.13 pikk. 1982 a. saavutas maailmameistri tiitli N. Liidu meeskonnas, olles kõigi aegade noorim tiitli kandja.

☆

Rumeenlanna Anisoara Cusmir püstitas maailmarekordi kaugushüppes 7.21 m (15. 5. 83) Bukarestis.

KODUMAA UUDISED

Aprillialguse soojad ilmad panid kõikjal lume sulama. Kohtla-Järve rajoonis Tudulinna keskuse juures tõusis jõe veepind vaevalt paari tunniga enam kui poole meetri võrra. Vee ja jäätükkide kiire vool lõhkus ära ja viis kaasa suhteliselt kõrgel jõepinna kohal asetsenud kanalisatsioonitorud, rääkimata jõeäärsete heinamaade üleujutamisest. Kõrgvesi ei jäänud siiski pikemaks ajaks, juba samal õhtul hakkas alanema. Nii kiiret veetaseme tõusu ei mäletavat isegi vanimad Tudulinna elanikud.

☆

Kuigi viimasel ajal on Eestis rakendatud mitmeid konkreetseid meetmeid õiguskonna tugevdamiseks, tekitavat ometi tõsist muret kuriteod, mis pannakse toime elamusektoris, eriti korterivargused. Tavaliselt tegutsevat kurjategijad päeval, mil inimesed tööl. See raskendab kuritegude avastamist ja kurjategijate kinnipidamist, kuna avaldused miilitsateni jõudvat alles mitme tunni, mõnikord isegi mitme päeva pärast. Soovitatakse ka Eestis võtta kasutusele Moskva Linna Täitevkomitee kogemusi õigusrikkumise vältimiseks elamutes.

Moskvas peavad majaelanikud välisuste juures valvet hommikul kella üheksast kuni kella üheteistkümneni õhtul. Igas elamus koostatakse valvegraafik. Valves on peamiselt pensionärid ja koduperenaised, aga ka vahetustöölised. Ka on Eestis elamumajandusorganites niisuguse valve sisseseadmisega algust tehtud. Juba ongi Elamu-Kommunaalministeeriumi päevakorras vastava juhendi koostamine.

Projekti vaneminsener Uno Teder arvab, et asjaga tuleb algust teha uutes elamurajoonides, kus suured trepiuksed ja rohkem elanikke, järelikult ka valve korraldamine hõlpsam. Ka on insener kindel, et neis trepikodades kus on valvur, ei panda enam toime korterivargusi, ka valitseks seal puhtus ja kord. Ühiskondlikel alustel korraldatud valveteenistus looks kindlama kodurahu ja annaks turvalisusetunde.

☆

Tänavu suvel tähistab Sindi tekstiilvabrik oma asutamise 150. aastapäeva. Juubeli tähistamisega on kaasas sama hüvitus linnale, kui oli Tallinnal olümpialinnana ja Tartul ülikooli juubelilinnana: juubeli ajaks püütakse paljude Sindi majade fassaadidele anda värske välimus. Juubeli puhuks teevad ettevalmistusi vabriku taidlusgrupid, kuid vabriku minevikku siiski ei vaadata; tähelepanu antakse praegustele tööeesrindlastele ja veteranidele.

☆

Eesti maaIrid tulid N. Liidu kutsevõistlusel teisele kohale. Smolenskis peeti sellekohaseid võistlusi kaks nädalat. Eesti 10-liikmeline võistkond viimistles selle aja jooksul kümme kahetoalist korterit, kolm kööki, 25-meetrilise koridori, osa trepikojast. Mehe kohta anti päevas 30 ruutmeetrit viimistletud pinda.

Loeng setudest ja Setumaast

7. juuli õhtul kell 7.30 esineb Toivo Raun, Kalifornia Riikliku Ülikooli korraline ajalooprofessor, loenguga Tartu Instituudis. Ettekande teemaks on „Setudest ja Setumaast". Veidi erineval kujul see ilmub Saksamaal koguteose „Von den baltischen Provinzen zu den baltischen Staaten" kolmandas köites. Toivo Raun on sündinud Tartus 1943. a. ja siirdus koos perekonnaga Ühendriikidesse 1949. a. Ta lõpetas Swarthmore College'i 1964.a. ja saavutas doktorikraadi Princetoni ülikoolis a. 1969. Tema väitekiri käsitleb 1905. a. revolutsiooni osa Eesti autonoomia mõtte arengus.

Professor Raun on mitme teadusliku töö autor, kusjuures peaõhk on Eesti ajalool ärkamisajast iseseisvuseni. Hilisematest töödest võiks mainida „Russification in the Baltic Provinces and Finland, 1855—1914" (kaasautor), mis ilmus Princetoni ülikooli kirjastusel 1981. a. ja „Estonian Social and Political Thought, 1905 — February 1917", mis äsja ilmus Saksamaal kogumikus „Die baltischen Provinzen Russlands zwischen den Revolutsionen von 1905 und 1917". Lähemas tulevikus on tema sulest oodata Eesti ajaloo üldkäsitlust varasematest aegadest tänapäevani, mis ilmub Hooveri Instituudi kirjastusel Stanfordi ülikoolis. Alates a. 1981 on prof. Raun olnud Balti Teaduste Edendamise Ühingu (AABS) teadusliku ajakirja „Journal of Baltic Studies" peatoimetaja.

Toivo Raun on korduvalt esinenud rahvusvahelistel konverentsidel Ühendriikides, Kanadas, Saksamaal ja Rootsis. Viimati oli tal ettekanne k.a. juunis Stokholmis 7. balti teaduste konverentsil Skandinaavias, kus tema teemaks oli ajakirjanduse osa eesti rahvusliku teadvuse arengus ärkamisajal. Samuti on ta mitmel korral esinenud Torontos ja selle ümbruses, möödunud aastal nii Metsaülikoolis kui ka Tartu Instituudis. 1983. a. alguses valiti prof. Raun Tartu Instituudi direktoraadi liikmeks.

Friedrich Reinhold Kreutzwald

KILPLASTE

IMEVÄRKLIKUD, VÄGA KENTSAKAD, MAAILMAS KUULMATA JA TÄNINI VEEL ÜLESKIRJUTAMATA JUTUD JA TEOD

Kalkuni keelest maakeelde tõlgitud ja meie külade komblikuks mõnes tükis ümber solgitud

8.

Üheksas peatükk.

Kuidas kilplased nõu kokku löövad, et valgust nõukotta kanda.

Seatud nõupidamise päeval tõttasid kilplased virgasti kokku, ega mahtinud keegi koju jääda. Igamees oli põlema süüdatud tuletungla kaasa võtnud, mille ta maha istudes kübara laka vahele pistis, et nad pimedas nõukojas üksteist näha, võiksid ja kogukonna vanem küsides igameest tema nime ja ameti au järgi võis tunnistada.

Kui nüüd kogemata juhtunud võõriku asja pärast, mis abi pimeduse vastu kõige mõnusam näiks olevat, nõu oli küsitud, ja selle peale väga laialisi mitmetsugu vastuseid sai kuuldud, ja lugu siiski veel kahtlane näis, oli meestel tarkus pussis. Juba taheti peaaegu suurema osa soovil uut ehitamist kindlama hoolega ette võtta, kui nende hulgast üks mees välja astus, kes enne teistest kõige targem oli olnud, ja sedamööda nüüd ka end kõige rumalamaks pidi näitama. Ta köhatas, otsis kõrva tagant nõu ja ütles:

„Targal põlvel kuulsin ma sagedasti rahva suust, kuidas parema eeskuju ja õpetuse märkide läbi inimene palju võib juhatada, õppida ja ära seletada, sellepärast tahan teile ühe tähtsa jutu vesta, mis minu armsa vanaema vanaisa vennapoja naisega tõelikult oli sündinud. Minu vanaema vanaisa vennapoeg, Mittekes nimi, oli ükskord ühe teise mehe suust kiitust kuulnud: „Põldpüü praad maitseb väga magus!"

„Kas sa oled, vennike, põldpüü praadi maitsenud, et lugu nii selgesti ära tead?" küsis minu vanaema vanaisa vennapoeg.

„Ei ma ole küll ise maitsenud," kostis teine — „aga üks ustav mees rääkis mulle viiekümne aasta eest, et tema vanaema vanaisa noorepõlvel üht meest oli tundnud, kes oma silmaga näinud, kuidas üks mõisnik põldpüü praadi oli söönud."

Seesinane praegu-kuulutatud jutt kihutas minu vanaema vanaisa vennapoja maiusehimu põlema, et ka midagi säherdust kallist maiuserooga maitsta. Tema ütles oma naisele, kelle nimi Eikeegi oli:

„Armas naine! küpseta mulle mõni koogikene panni peal."

Sest et tal põldpüü praadi saada ei olnud, ei teadnud ta midagi magusamat kui koogikesi. Aga naine kostis vabandades:

„Mul ei ole võid ega rasva majas, miska koogikesi võiksin küpsetada, sellepärast kannata, kuni lehmake piima saab."

Minu vanaema vanaisa vennapoeg ei jõudnud koogikeste himu ära keelata, vaid palus naist, kui võid ja rasva majas ei ole, veega koogikesi küpsetada.

Aga naine Eikeegi kostis: „Veega ei lähe asi mitte korda, minu armas Mittekes. Ma oleksin ise juba ammugi koogikesi küpsetanud, kui vett rasva ja või asemel võiks tarvitada."

„Sa ei tea seda mitte, kullakene!" ütles minu vanaema vanaisa vennapoeg, „sest sa ei ole asja veel iial ise läbi katsunud. Katsu esiteks, ja siis, kui lugu mitte korda ei peaks minema, võid sa vast tõelikult ütelda: see ei lähe mitte korda." —

Minu vanaema vanaisa vennapoja naine tegi viimaks mehe tahtmist, muidu ei oleks rahu majasse saanud; ta segas koogikese-taigna, tõstis panni veega tulele ja valas taigna panni peale. Aga taigen ei tahtnud tompu küpseda, vaid sulas vee sees ikka vedelamaks ja läks viimaks pehmeks pudruks, millel sugugi koogikese nägu ei olnud. Minu õndsa vanaema vanaisa vennapoeg seisis leel tule ääres, taldrik valmis käes, nälpas keelt rõõmsal meelel, kui mõtles, mis magus esimene küpsetatud palav koogike pannilt tema suhu pidi tulema. Aga mehike leidis pettust.

„Tuline tuhat! Peaksid küll häbenema," — kärgatas minu vanaema vanaisa vennapoja naine, — „vaata! eks ma ütelnud ette, et see asi korda ei lähe. Aga igakord tahad sa, nagu kanast targem muna, õigust oma kätte saada, ja ei oska mitte tühjagi sest, kuidas koogikesi peab küpsetama."

„Ole vait, minu armas Eikeegi," ütles minu vanaema vanaisa vennapoeg, „ja ära kahetse mitte sellepärast, et katsetöö oled ilmaaegu teinud. Asja katsutakse maailmas mitmel kombel, kuni ta viimaks korda läheb. See oleks ometigi väga peenike, tululik kunst olnud, kui asi meil oleks korda läinud." "

„Ja nüüd," rääkis tark kilplane pikemalt, „kui ülevalkuuldud jutu endale õpetuse märgiks võtame: kes teab, kas mitte võimalik ei peaks olema valgust ja päeva kotiga tuppa kanda, nõnda kui vett ämbriga kaevust kanname? Meist ei ole seda veel keegi iial läbi katsunud; sellepärast, kui lugu teie meelepärast, siis tahame katsetüki ette võtta. Läheb asi korda, siis oleme ühe peenikese tululiku kunsti leidnud ja saame kui uue asja ülesvõtjad ja leidjad maailmas endale suure au pärima. Kui asi mitte korda ei peaks minema, noh, siis saaks sest tööst ometigi meie alpusele, mis ametiks võtsime, kaunist kasu tulema." See tark nõu oli kõigile kilplastele väga meelt mööda, sellepärast võeti ette kiiresti lugu katsuda.

Kõrgel lõuna ajal, kui päike kõige heledamalt paistis, tulid kõik kilplased käsku mööda uue nõukoja ette kokku, igal mehel kott või muu majariist käes, miska ta valgust tahtis kinni võtta ja pimedasse hoonesse kanda. Mõned tõid ka kangid, labidad, luuad, rehad ja hargi kaasa, et valguse kinnipüüdmist igal viisil võiksid katsuda. Kui kell üks oli löönud, võis imet näha, kuidas kõik ühel meelel töölе hakkasid. Mõnel olid pikad kuuevakased kotid, nende sisse lasid nad tükk aega päikeseteri koti põhjani paista, sidusid siis kiiresti kotisuu kinni ja jooksid nõukotta päevavalgust välja puistama. Jah, mehed tunnistasid üksteisele, et valgusega täidetud kotid palju rängemad kanda olnud kui tühjad kotid. Teised tegid sedasama tööd muude kaantega riistadega, nagu lüpsikud, astjad, piimakirnud ja muud. Üks viskas valgust heinahargiga korvi sisse, teine jälle kühvli ja labidaga toobrisse! Mõned siblisid valgust liivateradest välja ja toppisid põue. Üht kilplast ei tohi siin iseäranis nimetamata jätta, kes teistest targem olles päikeseterasid hiirelõksuga kinni püüdis ja neid kavalusega võita ja hoonesse kanda tahtis. —

Nii kaua kui päike paistis, tegid mehed virgasti ja tõsiselt tööd, kuni nad viimaks suure palava kätte ära väsisid, nii et kätt ega jalga ei jõudnud liigutada. Aga kui nad tehtud tööst mitte suuremat kasu ei leidnud kui need kanged mehed, kes ükskord mägesid mägede selga hunnikusse kandes teed tahtsid teha, mille peal nad jalgsi taeva võiksid minna, siis lepitasid nad viimaks oma meeletuska nende sõnadega:

„Noh, see oleks ometigi üks peenikene kunstlik töö olnud, kui asi meil oleks korda läinud."

Sealt läksid nad kõik üheskoos kõrtsi kogukonna kulu peal kehasid turvutama ja karastama; seda kasu oli töövaev neile saatnud.

Kümnes peatükk.

Kuidas üks võõras hulgus kilplastele nõu andis valgust nõukotta viia ja neid sellega pettis.

Juhtus, kui kilplased parajasti ülemalräägitud valgusekandmise tööl olid, et üks võõras rändajamees sealt mööda minnes teel seisma jäi, ja ammuli suul nende tempu vaatama hakkas, nagu oleks tahtnud ta ise kilplaseks saada. Õhtul hakkas võõras mees kõrtsis neilt otsust pärima, mispärast nad seda tööd päevapaistel olid teinud?

(Järgneb)

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

Toimetusele saadetud kirjandus

LÄÄNEKAARE POSTIPOISS nr. 2(114) — 1983. Vancouveri Eesti Seltsi bülletäänis on avaldatud R. Rannala „Uus V.E.S. juhatus", V.E.S. juhatuse üleskutse „Tähelepanu", T. Vaga „Jäägem eestlasteks, saagem tõelisteks kristlasteks", Marie Under „Kevad", V.E.S. juhatuse üleskutse „Mäeotsa vajab meid!", Wms „Aktus Vancouveris", „Dr. K. Auna aktusekõne kokkuvõte", J. K. „Dr. Karl Aun külalislektorina Vancouveris", Wms „Eesti-ainelised kursused Vancouveris jätkuvad", Liisa Kann „Emale", H. Joasalu „V.E.S. Raamatukogust", lp „Eestlasest Üliõpilaskonna esindaja SFÜ-s", lp „Eesti Kultuuri Ühing Kanadas — teated", J.K. „Õhtusöök Vancouveris eesti kursuste toetuseks", J.K. „Paul Saagpakk tutvustab oma sõnastikku Simon Fraser ülikoolis", Linda Suurkask „Eesti pensionäride möödunud hooaja tegevus", R.S. „E.V. 65-nda aastapäeva pühitsemine Havais", toiduretsepte, E. Past „Rudolf Olljum 65", A. Viirlaid „Sa nende saadik", H. Joasalu „Johan Randsalu", L. Kibuvits „Arthur Heinrich Treikelder 70", K. Põldmaa „Jüripäev", Wms „Eesti Kirikufondi peakoosolek", Wms „V.E. Seltsi peakoosolek", Wms „Vancouveri Peetri kogudus pidas aastakoosoleku", teateid, tänuavaldusi ja kuulutusi selles 36-lk bülletäänis.

VALGUS nr. 5 — 1983. Eesti evangeelses kuukirjas on avaldatud: Ilse Brinkmann-Tasso luuletus „Ema", I. Kaevatsi „Katsuge iseendid läbi", H. Söderholm „Seaduselaegas", T.E. Cannon „Ta tõotas seda mulle", Hilda Diekwarti luuletus „Elustav kevad", T. Sjöberg „Isiklik hingede võitmine", D. Bennet „Püha Vaimuga ristitud", tähtpäevakirjutisi ja teade.

EOLL Teated nr. 2 — aprill 1983. XXI Lääneranniku Eesti Päevad San Francisco bülletäänis on kirjutatud: „San Francisco kutsub!", mitmesugust informatsiooni linnast ja seal toimuvaist eesti sündmusist, majutamisvõimalusist, nädala kava ja registreerimisleht neile, kes ei ole veel omale pääsmeid reserveerinud.

USK JA ELU nr. 1 — 1983. Eesti Apostlik-Õigeusu kiriku väljaandes on avaldatud: „Üks kõigi eest", „Mõtteid taevaminemise pühal", „Elu Kristuse eest", „Mida annavad meile palved", juhtkiri „Kui tunde ei olekski . . .", „Õigeusu kalendrist mai-august 1983", A. Kivi „Mälestusi Reomäe kogudusest", V. Velleso „Teekond läbi surma", L. Trett „Märkmeid apokrüüfidest", Leonid Treti ballaad „Sakkeus", D. Papp „Ühe kadakatemaa laululooja mälestuseks", „Tallinnast ja Leningradist", „EAÕK uus Sinod" ja koguduste uudiseid Austraaliast, Inglismaalt, Los Angelesest, New Yorgist, Norrköpingist ja Stokholmist.

Lembitu KASVUKIRI tüdrukutele ja poistele (nr. 5) ilmus mai lõpus ja käsitles esiküljel moodsat kirjaoskamatust: noored oskavad lugeda ja kirjutada, kuid mitte oma emakeeles, mida küll räägitakse. Kirjaoskamatusest võib saada päris „matus", sest kirjaoskamatu eestlane on oma rahvale kultuuriliselt surnud. Kirjutises — „Kelleks sina tahad saada?" usutles Andres Loorits Rajaleidjate gaidrühma tüdrukuid. Tüdrukutel on ambitsioonid: üks arhitekt; kaks loomaarsti, metsavaht, juuksur, advokaat, arst, politseinik, ärinaine, raamatupidaja, bioloog ja muinasteadlane. Üks tüdruk ütles, et ta pole veel otsustanud. Lembitu skaudid kujundasid koondusel omale peremärke — valik neist on lehes. Tagaküljel on juttu tänavusest laagrisuvest — päris jambost ja mini-jambost, karikatuur Andres Kasekambalt ja õpetlik veerg Eesti Vabariigi merelippudest.

T.E. Baptisti koguduses toimus kontsert, kus esinesid kaks eesti viiuldajat, vasakult Viljar Puu ja Jeremy Viinalass.
Foto: Ilme Lillevars

Eesti loodusvara number üks — fosforiit

Oobolus-liivakivi lademed Põhja-Eestis — nõukogude röövmajanduse uus märklaud

Eesti tähtsaim maapõuevara — põlevkivi võib lähemal ajal kaotada oma esikoha. Rahvastikuplahvatusest ja maailma toitlusprobleemidest tingitult vajab moodne põllumajandus üha enam kunstväetist. Selleks on agrokeemiline maak fosforiit, mille vajadus Nõukogude Liidus ja kogu maailmas järjest suureneb. Põhja-Eestis asuvad selle maavara tohutud lademed. Nõukogude okupatsioonivõim, mis üha suurenevas tempos tühjendab Eesti põlevkivimaardlaid, on oma röövmajandamise järgmiseks sihiks võtnud Eesti fosforiidi.

Fosfaati sisaldavate liivakivide olemasolu Eesti ordoviitsiumis uurisid ja kirjeldasid A. W. Hupel ja J. B. Fischer juba 18. ja 19. sajandite vahetusel. 1828 hakkas E. Einchwald samu kivimeid nimetama oobolus-liivakiviks, tuletades nimetuse lademes rikkalikult leiduvate organismide kivistuste järgi. Oobolus kuulus n.n. käsijalgsete liiki ja kujutas endast kahest erinevast poolest koosnevat merekarpi, millest välja ulatuva jala abil loom kinnitus mere põhja. Eesti rannavetes oobolust enam ei leidu, küll elab üks liik Rootsis.

Eesti geoloogia rajaja Fr. Schmidt hindas aastal 1858 oobolus-liivakivi leiualaks kogu Põhja-Eesti Paldiskist kuni Jamburgini. 1885 uuris liivakivi lademeid Upsala ülikooli geoloogiaprofessor G. Holm ja 1918 ameerika geoloog P. Raymond, kes nimetas lademe n.n. Pakerordi lademeks, millist nimetust kasutatakse tänaseni.

Oobolus-liivakivi praktilise kasutamise võimaluste uurimine jäi teoreetilistest uurimustest tublisti maha. Eelmise sajandi lõpul avaldasid kaks teadlast — C. Schmidt ja C. Grewingk arvamist, et oobolus-liivakivi võiks olla kasutatav fosforväetisena, kuid praktiliste katsetusteni ei jõutud. Esimese maailmasõja lõpul, kui sakslased okupeerisid Eesti, uurisid nad ka fosforväetise küsimust, kuid otsus oli, et oobolus-liivakivi selleks ei kõlba.

Kunstväetiste kõrged hinnad pärast sõda sundisid Eesti Vabariiki uuesti alustama oobolus-liivakivi uurimist fosforväetise toorainena.

AVASTATAKSE UUS MAAPÕUEVARA

Fosforiidi uurimine Eestis algas Põllutööministeeriumi kaudu ja analüüsid Eestis ning Saksamaal kinnitasid positiivseid tulemusi. Aastal 1920 asutati aktsiaselts „Eesti Vosvoriit", mis alustas proovikaevamisi Iru küla lähedal. Kaks aastat kestnud töö tulemusena saavutati kindel vastus, et oobolus-liivakivi on tõepoolest tootmist vääriv fosforiidimaak. Avastus oli pöördeline kogu maailmas — esmakordselt avastati looduslikul viisil väljasurnud käsijalgsete karpidest tekkinud keemiline aine. Hiljem on samasuguseid maardlaid avastatud veel Siberi lausmaal ja Ameerika Kaljumäestikus. Uue tooraine leiukohaks oli Ülgaste ja 1921. aasta märtsis anti „Eesti Vosvoriidile" kontsessioon kaevanduse loomiseks Ülgastel 200 hektari suurusel alal. 1924 alustas uus kaevandus ja selle juurde ehitatud rikastusvabrik tegevust. Vabrik põles maha aastal 1938 ja uus suurejooneline kaevandus ja rikastusvabrik Maardus alustas tegevust 1940 — just enne võimu ülevõtmist Eestis.

Saksa okupatsiooni ajal töötas Maardu täie koormatusega, sest saksa sõjamasin vajas muude toorainete kõrval ka fosforit. Kasutati ainult kõige fosfori-rikkamat osa maagist.

Oobolus-liivakivi ja fosforiidi kasutamist olid peamiselt uurinud eesti teadlased Armin Öpikuga eesotsas. Öpik tegi kindlaks fosforiidimaardlate olemasolu Ülgastel, Valklas, Tsitres, Jägalas, Toolsel ja Aseris. Öpikult pärineb ka esimene katse fosforiidimaardla ligikaudse suuruse määramiseks. Ta sai arvatavaks koguseks 518 miljonit tonni fosforiiti, millest töötlemisel võiks saada üle 50 miljoni tonni fosforanhüdriidi (P2O5).

VENE TEADUS LÖÖB SEKKA

Kümmekond aastat pärast Eesti taasvallutamist oli fosforiidi uurimine täielikult vene asutuste hooleks ja valmis eht-venelik — geniaalselt idiootlik plaan maavara kiireks ammutamiseks. Plaani kohaselt tulnuks Põhja-Eesti rannik nendes kohtades, kus fosforiidi kaevandamine end tasub, lihtsalt õhku lasta, pealmised „tarbetud" maakihid ära kühveldada ja fosforiit võtta lahtistest kaevandustest. Sellega oleks hävitatud peaaegu kogu looduskaunis Põhja-Eesti pankrannik ja asemele tehtud rüüstatud ning segi tõngutud ahermaa, nagu võib näha põlevkivi röövkaevandamise piirkondades.

Eesti teadlastel õnnestus idiootlikku tootmisplaani pidurdada ja uurimusi võtta oma kätte. Nende sammude hulka kuulub ka Lahemaa rahvuspargi asutamine, et vähemasti ühte ilusamat osa Põhja-Eesti maastikust tema looduslikul kujul kindlustada tulevastele põlvedele. Lahemaa rahvuspark on esimene selline Nõukogude Liidus ja seega ka venelastele teatud määral kultuuriliseks uhkuse-objektiks. Fosforiidi uurimine langes Eesti Teaduste Akadeemia Geoloogia Instituudi peamiseks ülesandeks ja selleks loodi eriline asutus — Eesti fosforiidi otsingute-uuringute grupp ENSV Geoloogia Valitsuse juures.

Suure töö fosforiidi uurimise alal teostas teoreetiline ja praktiline teadlane Enn Kivimäe, kes hukkus aastal 1976 pärast seda kui ta koos A. Loogi ja D. Kaljoga oli esitanud loendamatu hulga aruandeid, ülevaateid ja uurimusi. Nende alusel võtab fosforiidi röövkaevandamine — kui see kord käiku läheb — siiski talutavamad piirid. Fosforiiti hakatakse kaevandama allmaa-kaevandustes.

KUHU TULEVAD UUED VENE KAEVANDUSLINNAD?

Virumaa põlevkivimaardla kiireks tühjendamiseks ei piisanud Eestist saada-olevast tööjõust. Töövägi toodi peamiselt Venemaalt. Selle tõttu on Eesti suuruselt teine linn — Kohtla-Järve — ja kõik teised selle piirkonna asulad muutunud vene linnadeks. Öeldakse, et Venemaa, mis enne algas Narva tagant, algab nüüd juba Rakverest. Fosforiidi-kaevanduste loomisega võib Venemaa teha suure sammu lääne poole otse Tallinna külje alla, kuhu tuleb muide ka Muuga lahe suursadam.

Seni põhjalikult uuritud fosforiidimaardlad ja tõenäoliselt tulevaste kaevanduste asukohad on Tallinnast Narva poole minnes Iru, Maardu, Tsitre-Valkla, Toolse, Rakvere, Aseri ja Narva. Need kõik asuvad põhja pool Tallinn-Leningradi (endist Narva) maanteed. Lõuna pool maanteed on veel uurimist vajavad maardlad — Assamalla, Rägavere ja Kabala. Viimasena mainitud piirkonnas on fosforiiti laialdasel alal, ulatudes Tapalt kuni Kiviõlini ja lõunasse kuni Väike-Maarjani.

VENE PROJEKTID

Tallinna külje all Muuga lahes toimub okupantide projekti — Eesti suursadama ehitamine. Projekt ei arene ootuste kohaselt — loodus töötab vastu. Välja kaevandatavatel liivadel on kalduvus tagasi valguda. On mõeldav, et uuest sadamast saab üks selline, kus laevade asemel lakkamatult töötavad süvendajad. Mõned sellised on maailmas juba varem olemas. Ka venelaste varematest suursadamatest on Eestis jäljed alles. Paldiskist pidi saama kord Peeter I suur sõjasadam ja laevastiku tugipunkt Läänemeres. Mullavallid ja veel praegu nähtavad ehitusjäljed on alles. Teine suur sadamaprojekt oli käsil enne Esimest maailmasõda, kui asuti välja ehitama Rohukülа. Muuga lahte tuleb seega juba kolmas vene suursadam.

Uds

VABA EESTLANE
TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast reedeni kella 9—3-ni
Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832
Toimetaja H. Oja kodune tel. 481-5316
KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.
kuulutuste küljel $4.25
üks toll ühel veerul
esiküljel ..... $5.—
tekstis $4.50
Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.
tel. 444-4832
Väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
Leida Marley 223-0080
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8

Noori ei lasta merele

Kalurite järelkasvu probleem ohustab kalandust

Üheks probleemiks, mis kuulub ka toitlusprogrammi juurde, on noorkalurite väljaõpetamine, kasvatamine ja rannakalurite tööle ettevalmistamine. Praegu õpetatakse kalakasvatajaks Türi Näidissovhoositehnikumis, laevajuhiks ja mehhaanikuks merekoolides, mis on üleliiduliste ministeeriumide alluvuses, kuid kalandustehnika ja mootorpaadijuhi eriala üleliidulises keskeriõppeastuste õppeprogrammis ei esine.

Teataval määral saaksid probleemi lahendada kalurikolhoosid, kes võiksid rannaäärsete keskkoolide juures tööle panna vastavad ringid, kuid kalurite miinimumivanus on kehtestatud üleliiduliste määrustega. Selle muutmine võib toimuda vaid siis, kui vastava alluvusega asutused ja organisatsioonid on sellest huvitatud.

Eestlaste hulgas on meelepaha ja segadust tekitanud tüüpeeskirjad sadamapunktide ja kaluripaatide kohta, kuid neid asju reglementeerivad N. Liidu Kalamajanduse Ministeeriumi eeskirjad, mis pandi maksma 2. jaan. 1980.

Kuigi eestlased püüdsid sealseid seadustetegijaid mõjutada kohalike oludega arvestamiseks, siiski seda ei arvestatud.

Korduvalt on taotletud alla 18-aastaste rannanoorukite lubamist merele koos hooldajatega, kelleks on lähedased sugulased, kuid asjata. N. Liidu Kalamajanduse Ministeeriumi Ida-Balti Basseini Kalavarude Kaitse ja Taastamise ning Kalapüügi Reguleerimise Valitsuse „Vostbaltrõbvod" ülem N. Genina ütles, et rannakalurite järelkasvu takistavad praegu põhiliselt ranged ohutustehnika ja töökaitse eeskirjad. Omalt poolt ei tee kalakaitse ja kalapüügieeskirjad mingeid takistusi noortele kalapüügist osavõtuks. Kogu rannaäärne mereala on jagatud kalapüügi piirkondadeks, mis on lepingu alusel kinnitatud kalurikolhoosidele, kes seal püüavad. Kalapüügieeskirjade vastava sätte kohaselt peavad püügibrigaadide, lülide või paatkondade liikmeil olema kaluritunnistused, mille juures pole ettenähtud vanuse alam- või ülemmäära.

Mõned aastad tagasi tõstatas sama küsimuse „Saare Kalur". Siis soovitasid kalakaitseorganisatsioonid anda noortele noorkaluri tunnistuse.

Seda tehti mõnda aega, kuid siis leiti, et see ei ole vastavuses ohutustehnikaga ja töökaitse eeskirjadega ja sinna see asi jäigi.

Praegu on Eesti kalurikolhoosides 17,4% kuni 29-aastasi töötajaid. Noorte osa olevat sellest 6.8%, kuid see ei kasvavat.

Kalurite vanuse alammäär on kehtestatud N. Liidu riikliku Tööja Sotsiaalprobleemide Komitee ning ühe teise asutuse ühise määrusega. Eesti keskasutused on soovitanud alandada vanuse alammäära. Samal ajal kalakaitse ja püügieeskirjad ei tee mingeid piiramisi noorte kalapüügist osa võtmiseks. Noorte merele lubamine on nagu palav puder, mille ümber räägitakse, kuid keegi ei nimeta miks ei võiks nooremaid, alla 18-aastaseid merele lasta. Mida õieti mõeldakse selle nn. „ohutuse" all, mida eeskirjades ei märgita. Ega ometi vetetagune kauge rand?

Rootsi organisatsioonide keskorganisatsiooni Eesti Komitee auhinna sai sel aastal auesimees Heinrich Mark. Pildil pidulik auhinna üleandmine. Seisavad vasakult H. Mark ja praegune esimees Johan Ungerson.
Foto: R. Tippo

Ülikoolide lõpetajaid

Louisiana State University (LSU) Baton Rouges lõpetas biokeemias BS kraadiga Peeter Agu Soosaar. Ta jatkab sügisel õpinguid LSU-s arsteteaduse alal New Orleansis, La., töötades suvevaheajal Rapide General Hospitalis, Alexandrias, La. Lõpetaja on dr. August Soosaare ja tema abikaasa Virve poeg Pineville'is, La. Dr. A. Soosaar töötab kirurgina Veteran Admin. Medical Centeris.

Duke ülikooli Durhamis, N. C. lõpetas BS kraadiga füüsikas Karl Kissa umma cum laude. Ta valiti ka Phi Beta Kappa liikmeks. Ta jatkab õpinguid magistrikraadi taotlemiseks Delaware ülikoolis optilise elektroonika alal elektriinseneri teaduskonnas. Lõpetaja vanemad, dr. chem. Erik Kissa abikaasa Selmaga elavad Wilmingtonis.

Russell — Sage ülikooli Troys, N. Y. lõpetas magristrikraadiga Jaan R. Vari, kelle kodu on Poughkeepsies, N.Y. Ta lõpetas varem Brockport College samanimelises linnas, N.Y. tervishoiu alal. Ta töötab Arlington Highschoolis, on tegev reas organisatsioones Eagle skaudina ja skm-na noortetöös, Punases Ristis, spordis, vetelpääste instruktor, De Moley poiste juht jne.

Lundi ülikooli Rootsis lõpetas fil. kand. astmega pedagoogika ja soome-ugri keelte alal Ivi Erendi, kelle elukoht on Helsingborgis.

Heyerdahl avastas uue kultuuri

Maailmakuulsa Kon-Tiki ekspeditsiooni juht, norralane Thor Heyerdahl avastas Malediivide saarestikust India ookeanis senitundmatu kultuuri.

On leitud hieroglüüfidega sarnlevaid inskriptsioone, mis meenutavad neid, mis on leitud Induse jõe orust ja millede vanust hinnatakse vähemalt neljale tuhandele aastale. Ekspeditsioon leidis peale selle püramiidikujulise, terasside kaupa ehitatud torni varemed, mis on nn. mesopotaamia tüübist. Leiti ka rohkesti kultuslikke esemeid, nagu näiteks 20 suurt kivist fallost.

Heyerdahl väidab, et tegemist on kultuuriga, mis eksisteeris enne moslemi ja budistlikku kultuuri, kusjuures teatud sarnasused lasevad oletada, et tema teooria „üle merede rändavate kultuuride kohta" peab paika.

Ekspeditsiooniga „Ra" püüdis Heyerdahl omal ajal tõestada, et vanad egiptlased olid võimelised ületama ookeane papüürusest laevadega. Seega ületama ka Atlandi ookeani ning teatud määral asustama Kesk-Ameerikat. Teatud sarnasus ju on olemas näiteks inkade ja vana-egiptlaste püramiidide vahel.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 5. juulil 1983 — Tuesday, July 5, 1983

Tänuavaldus

Minu südamlik tänu kõigile Eesti kogudustele, organisatsioonidele, sõpradele ja kallitele kaasmaalastele, kes minu 60-nda sünnipäeva tähistamise nii meeldejäävaks tegid oma isikliku osavõtu, kingituste ja majandusliku toetuse kaudu Eesti Konsulaadi Fondile Kanadas.

Teie kõikide heatahtlik suhtumine, head sõnad ja soovid tegid selle päeva ainulaadseks minu elus.

Minu eriline tänu kuulub organisatsioonide komiteele, kelle algatusel see üllatav sündmus sai teoks.

Aitäh teile kõigile!

ILMAR HEINSOO

Kristlik-demokraadid kaotasid

Üllatused Itaalia parlamendivalimistel

ROOMA — Itaalia poliitilises elus seni domineerivat osa mänginud kristlik-demokraatlik partei sai äsja toimunud parlamendivalimistel tagasilöögi osaliseks, kaotades 6 protsenti oma toetajaskonnast. Poliitilistes ringkondades mainitakse, et kristlik-demokraatide kaotus tekitab Itaalia poliitilisel rindel senisest veelgi ebastabiilsema olukorra.

Vaatamata kaotusele on kristlik-demokraatlik partei siiski veel Itaalias kõige tugevam poliitiline koondis ja

moodustab tõenäoliselt koostöös sotsialistidega, vabariiklastega, sotsiaaldemokraatidega ja liberaalidega uue koalitsioonivalitsuse.

Kristlik-demokraatlik partei saavutas ainult 32,9 prots. äraantud häältest ning kaotas 630-liikmelises parlamendis 37 kohta. Kommunistidele ennustati valimistel suuri kaotusi, kuid vaatamata pessimistlikele väljavaadetele suutis partei hoida oma senise positsiooni, võites 29,9 protsenti äraantud häältest, mis on ainult pool protsenti väiksem eelmistel valimistel saavutatud valijaskonna toetusest.

Poliitilistes ringkondades arvatakse, et kommunistid lülitatakse ka seekord valitsusest välja kui kristlik-demokraadid, liberaalid, sotsialistid ja vabariiklased saavutavad omavahelise kokkuleppe uue valitsuse moodustamiseks.

Kõik raskused pole võidetud

Peaminister Trudeau hoiatus kanada rahvale

OTTAWA — Kanada peaminister Trudeau esines möödunud teisipäeval CBC televisiooni saatejaama kaudu kanada rahvale pikema kõnega riigi praegusest majanduslikust olukorrst ja valitsuse kavatsustest. Peaminister mainis, et valitsus on saavutanud oma majanduspoliitika rakendamisega suuri edusamme, kuna ta on suutnud viia inflatsiooni ilma majandusliku kontrollita ja sotsiaalprogramme kärpimata 12 protsendilt 5,4 protsendile aastas.

Samal ajal on valitsus teinud suuri pingutusi tööpuuduse vähendamiseks ning eriti noortele uute töökohtade soetamiseks. Kanada majanduselu ei kaota enam töökohti nagu see toimus aastapäevad tagasi.

Töökohti loodi juurde veebruaris 27.000, märtsis 28.000, aprillis 63.000 ja mais 63.000.

Peaminister hoiatas, et valitsus võtab tarvitusele erakorralised abinõud suurte palgatõusude piiramiseks, kuna need soodustavad inflatsiooni. Ta kriipsutas eriti alla, et valitsus kavatseb tööpuuduse vähendamiseks investeerida laevaehituse programmi 3,8 ja raudteede parandamiseks 3,7 miljardit dollarit.

Trudeau hinnangu kohaselt ei ole kõik raskused Kanadas veel ületatud ning valitsus vajab kogu rahva toetust oma programmi läbiviimiseks.

Ta ütles, et kui rahvas ei anna valitsusele oma toetust sissetulekute piiramiseks, siis ootavad Kanadat taas 1982. aastal eksisteerinud rasked päevad,

kus inimesed kaotasid usu tulevikku ning kogu majanduselus valitses segadus.

Konservatiivide partei parlamendigrupi ja opositsiooni juht Erik Nielsen iseloomustas peaministri kõnet kui liberaalide partei propagandat, mille levitamiseks CBC andis oma nõusoleku. Erik Nielseni arvates ei olnud Trudeau kõne „erilise riikliku tähtsusega", mis oleks põhjustanud peaministrile esinemise võimaldamist CBC saatejaama kaudu.

Satelliidid ei kuula sõna

Ei poolda Moskva seisukohti tuumarelvade küsimuses

MOSKVA — Moskvas toimunud Varssavi pakti riikide konverents lõppes ootamatult kiirelt ning lõppkommünikeest võib järeldada, et venelastel ei õnnestunud oma seisukohti tuumarelvade piiramise küsimuses nõupidamisel läbi suruda.

Nõupidamiste lõpul toonitati ühises deklaratsioonis, et Varssavi pakti riigid pooldavad tuumarelvade produktsiooni külmutamist, kuid

osavõtjad loobusid ühisest ähvardusest ja hoiatusest Ühendriikide vastu,

kui ameeriklased jäävad oma kavatsuse juurde ning hakkavad eeloleval sügisel Lääne-Euroopasse Pershingi tüüpi rakette üles monteerima.

Informeeritud ringkondadest mainitakse, et konverentsil rõhutas eriti oma iseseisvat seisukohta Rumeenia, kes ei pooldanud ähvardusliku sisuga lõppkommünikeed. Mõningate andmete kohaselt

kritiseeris Rumeena president Ceausescu nõukogude okupatsioonivägede viibimist Afganistanis ning tembeldas Varssavi pakti riikide sõjaväelised manöövrid asjatuks jõukulutuseks.

Kõigele muule lisaks nõudis Ceausescu ka N. Liidult oma tuumarelvade tagavarade vähendamist, milline seisukoht ilmselt häiris N. Liidu juhtkonda.

Sündmuste kalender

Neljap. 16. juunist kuni esmasp., 11. juulini Edwards Books and Art'is Yvonne Väärі uued fotod.

Neljapäeval, 7. juulil kell 7.30 õ. Tartu College'is Toivo Rauna loeng: „Setudest ja Setumaast".

Laupäeval, 9. juulil algusega kell 12 päeval Simcoe järve kaldal hiidlaste jaanituli.

TE Meeskoori pop-kontserdil esinesid Positiivsed Mehed väga suure aplausiga vastu võetud laulude tsükliga. Pildil vasakult Erik Teose, Alar Kivilo, Mark Teose ja Hillar Tork, kellele koori naisringi liige annab tänutäheks lilli. Foto: Vaba Eestlane

Eesti saadikud põlvpükstes on jamboreel

Skautide esindusüksus lahkus Torontost esmaspäeva õhtul

Sel ajal kui Alberta jamboreele sõitnud eesti skautide vanemad ja skaudisõbrad loevad neid ridu, on meie poisid „Mägilõvi" all-laagris kibedasti ametis oma laagri korraldamisega. Nad jõudsid jamboreeväljakule ööpimeduses, püstitasid pooleldi käsikaudu oma telgid ja pugesid kiiresti magama. Hommikul tuleb kõik uuesti ümber seada eeskujuliku laagri kohaselt. Enamus Kanada skautüksusi saabus laagrisse nagu invasioonisõdurid vaenlase maale. Põhjus — 15.000 skaudi kohale toimetamine on peaaegu sõjaline operatsioon ja peab toimuma ööd kui päevad. Oma poisid pannakse siis „öövahetusse".

Skautide jamboreede suhtes kehtib n.n. olümpia-traditsioon — et need toimuvad iga nelja aasta tagant ja iga kord erineval maal. Sõdade ja takistuste puhul jäävad tühjad vaheajad. Viimane niisugune takistus oli võimu ülevõtmine Iraanis. Shahh oli teinud hiigelsuuri eeltöid: rajanud kõrbesse kunstliku niisutuse, kaevanud veekogud ja istutanud puud. Vägev propaganda katkes ja jamboree jäi pidamata, kui shahh sunniti troonilt lahkuma. Ükski maa ei suutnud enam vähese aja tõttu jamboreed korraldada.

MIS TÄHENDAB SÕNA „JAMBOREE"

Skautluse looja lord Baden-Powell võttis selle sõna kasutusele esimese ülemaailmse skautide kogunemise puhul. Esimene kokkutulek toimus Londonis, Inglismaal, 1920 ja selle asukohaks oli omal ajal Inglismaal maailmanäituse jaoks ehitatud klaasiga kaetud sõrestik-ehitus, olümpia-hall, kristall-palee — kuidas seda nimetati. Kristall-palee oli Pariisi Eiffeli torni vastasnumber Londonis ja hukkus kahjutules.

Sõna „jamboree" esines inglise slängis juba varem ja tähendab rüselemist, trügimist, puruks litsumist ja moosi (puruks litsutud marju). Eesti keeles vastet otsides tuleks kasutada sõnu nagu „mörul", „madin" või „mäsu". Baden-Powell võttis „jamboree" kasutusele ja selle esimene tähendus tänapäeval on skautide suurlaager. Eestikeelses lühenduses on „jambo" peaaegu nagu eesti sõna.

EESTI LIPP ESMAKORDSELT RAHVUSLIPUNA VÄLISMAAL

Londoni jamboreel 1920 viibis ka eesti skautide 10-liikmeline esindus Baldwin Rautsma juhtimisel. Eestlased marssisid oma sini-must-valge lipuga ja nimetusega „Esthonia". See oli esimene kord kus Eesti värve läänemaailmas ametlikult kasutati Eesti rahvuslipuna, kolm aastat enne, kui Riigikogu lipu otsustas võtta Eesti ametlikuks riigilipuks. Eesti lipu 100-aastase juubeli (1884) ja skautluse 75-aastase juubeli puhul (seda tähistab Alberta jamboree) on neid fakte oluline teada.

Oluline on ka see, et kuigi eestlased on Alberta jamboreel ja seal lehvib Eesti trikoloor — iseseisva rahvusena eestlased ei esine ja rahvuste paraadirivis vaevalt õnnestub Eesti lippu välja tuua. See ei vähenda saavutuse suurust — Eesti lipp on väljas vabadust taotleva rahvuse võistluslipuna.

EESTI ESINDUSRÜHM JAMBOREEL

Struktuuriliselt on jamboree üles ehitatud 40-liikmelistest skautrühmadest, kes elavad omaette laagrikülades. Laagriküla juhiks on Lembitu mõõgameeste juht Ants Evard, küla number on 49 ja peale eestlaste elab seal väike salk meie hõimuvendasid — ungari pagulasskaute ja kanadalasi paarist väiksemast lipkonnast. Kogu jamboree on jagatud Kanada loomade nimedega all-laagriteks ja meie poiste küla nr. 49 asub „Cougari" — „mägilõvi" all-laagris. Jamboree aadress on: poisi nimi, Jamboree Troop 49, Cougar Sub Camp, XV World Jamboree Mondial, Canmore, Alberta, T0L 0M0, Canada. Poistele kirjutades on soovitav nime ette „tiitliks" kirjutada „Estonian Scout" — sellega registreerime ametlikult eestlaste olemasolu ka laagri postkontoris.

Meie poiste eritunnusteks kanada skaudi vormil on eesti värvides lint ja nimi „Estonia", millele lisandub rakenduskunstnik Jüri Punno poolt kujundatud Eesti esinduüksuse märk. Viimasega on tähistatud ka meie poiste varustusesemed ja sama märk on trükitud silkscreen tehnikas poiste tumesinistele higisärkidele ja helesinistele T-särkidele, mida laagri tegevuses kantakse kas ametliku vormi asemel või selle peal. Igale poisile antakse poolsada Eesti esinduse märki „vahetamiseks", mis on üks jamboreede lemmikharrastusi ja kujuneb osavõtjate omavahelise suhtlemise esimeseks sammuks. Märkide vahetamise juures vahetatakse ka informatsiooni oma isiku, oma rahvuse ja muu suhtes, mida meie nimetame Eesti tutvustamiseks ja välisvõitluseks. Poistel on kasutada piiramatult visiitkaarte, millele nad saavad kirjutada oma nime ja aadressi sõpradele andmiseks. Kaardi teisele küljele on trükitud lühi-info Eesti kohta. Suurema huvi puhuks on poistel trükitud leht Eesti kohta, inglisekeelne broshüür „Estonian Scouting" ja Eesti Liit Kanadas propagandatrükis „Estonia — a Nation in the Crosswinds".

PARIM TUTVUSTAJA ON MEES ISE

Jambo-sõitjad kuulsid oma eeltreeningu ajal paljusid näpunäiteid — kuidas sõpru leida, kuidas kontakte luua ja Eestit tutvustada. Nad teavad ka seda, et parim Eesti tutvustaja on elav mees ise. Toredad, sõbralikud, naeratavad ja puhtad poisid äratavad tähelepanu ja nendega otsitakse kontakti. „Saadikud põlvpükstes", mis on ühe ammu ilmunud skauditehnilise raamatu pealkiri, kehtib samasugusena tänapäeval. Samal põhjusel tõlgiti ka jamboree laul eesti keelde ja kulutati aega laulu õppimiseks. Lauluoskus muudab skaudid populaarseteks lõkkeõhtutel, vaba aja veetmisel ja laagri tegevuses. Eesti jamborühma laulujuhiks on üks poistest — Andres Nurm — kellel on hea lauluhääl ja paras näitlemisoskus. Laulujuhil on kaasas „spikker-helilint" ja kogu rühm on varustatud laululehtedega. Suurem osa poisse kuulub ühte skautüksusesse, millel on oma laulurepertuaar ja kus laulu harrastatakse.

POISID ON ÜHISKONNA „SILMATERAD"

Eesti rahva huvi oma nooruse vastu näeb kõige paremini siis, kui on tarvis mingit noorte sihtüritust toetada või tööga abistada. Otseselt või kaudselt on noortetööle abiks kõik eesti organisatsioonid. Järjekordselt kogeti seda jamboosõiduks raha kogumisel. Seni on märkimata järgmised laekunud toetused eesti organisatsioonidelt: Hamiltoni Võitlejate Ühing — 295.00, Läänlaste Ühing — 50.00 ja Eesti Naisüliõpilaste Selts — 50.00. Isikutest on nimetamata E. Sõrra suur toetus — 2000.00, A. Kippari — 25.00 ja A. Sandtrömi — 100.00. Eesti Liit Kanadas toetas poisse Eestit tutvustava broshüüri saja eksemplari annetamisega. Ühiskonnalt laekunud abi võimaldab poisse hästi varustatult saata oma esindusülesannet täitma. Jamboreeüksus saadab oma tunnustuse- ja tänukirjad kõikidele majandusliku kui ka organiseerimisabi andnud isikutele.

JAMBOREE ON SKAUDILAAGER

Meie poistele on jamboree asukoha maastik võõras, sest nad on harjunud laagritega kinnisel metsamaastikul. Metsaribadega lagendik, mille läänekaares on nähtavad lumeharjalised ja kauguse vinesse uppuvad Kaljumäestiku harjad, on preeria ääremaa. Vett on seal kasinasti, kütte- ja ehitusmetsa pole hoopiski. Maapind on suvekuivaga nii kõva, et telgivaiade asemel virutatakse maasse suured raudnaelad. Laagri lõpul taotakse need maasse, sest nende välja tõmbamine ei ole enam võimalik.

Ehitusmaterjali laagriküladele antakse piiratult, sest seda tuleb osta. Toitu keedetakse priimustega või sõebriketiga. Paljudele kanada skautidele on maastik tuttav, sest samal laagriväljakul toimus Kanada rahvuslik suurlaager 1981. aasta suvel. Eestlastele on selline laager uueks kogemuseks ja paneb vastutuse eriti laagriküla juhile Ants Evardile ja tema tublidele abilistele — Lembitu sõjasõitjate juhile Riki Laanverele ja Kalevi tormipoegade juhile Mikk Jõgile, kes juhivad eesti salkade tegevust.

Kõigest sellest — laagrist tundmata olustikus ja eelkõige — meie missioonist, Eesti tutvustamisest, jutustavad õige varsti laagrist saabuvad rapordid ja pruuniks põlenud jambonaudid, kui nad jõuavad tagasi kodumaile.

Heino Jõe

Võllapuu Inglismaal taas päevakorral

LONDON — Inglismaal on taas akuutselt päevakorrale kerkinud surmanuhtluse uuesti rakendamise küsimus, millele uut hoogu on andnud konservatiivide partei äsjane suur valimisvõit. Inglismaal kaotati surmanuhtlus 1948. aastal, seega ligemale 35 aastat tagasi kuid surmanuhtluse pooldajad pole kunagi kaotanud lootust, et mõrvarid peavad oma kuriteo lunastama võllapuus. Surmanuhtluse rakendamise päevakorrale tõstmist tiivustab märgatavalt üha suurenev kuritegude arv Inglismaal. Kuritegevuse suurenemise kohta võiks tuua mõningaid arve. Nii näiteks on relvastatud röövimiste arv viimase kümne aasta kestel suurenenud ligemale 400 protsenti ning politseivõimudel on õnnestunud mõrvajuhtumeid ja raskemaid kuritegusid lahendada ainult 52 protsendi ulatuses.

Levesque ei saa Pariisist toetust

PARIIS — Prantsusmaal külaskäigul viibinud Quebeci provintsi peaminister Rene Levesque üheks eesmärgiks oli ilmselt otsida abi ja toetust Quebeci iseseisvuse püüetele, kuid Prantsusmaa peaminister Pierre Mauroy tegi talle selgeks, et Prantsusmaa ei saa Quebeci selles küsimuses abistada. Peaminister Mauroy mainis, et Prantsusmaa naudib oma erilisi suhteid Quebeci provintsiga kuid ta ei katkesta sealjuure oma normaalseid vahekordi Ottawa keskvalitsusega.

Palestiinlaste omavahelised lahingud

BEIRUT — Liibanonis, Bekaa orus, arenesid möödunud nädalal suuremad relvastatud kokkupõrked palestiina partisanide erigruppide vahel. Palestiina Vabastamise Organisatsiooni juhi Yasser Arafati vastased ründasid mitmes tugipunktis Arafati mehi, mille tulemusena 15 võitlejat said surma ja 20 haavata. Mainitakse, et see oli viimaste nädalate vahejuhtumitest kõige tõsisem atakk Arafati ja tema pooldajate vastu.

Jaapan suurendab relvastust

TOKIO — Jaapanis toimunud parlamendi -ülemkoja valimistest tuli võidukalt välja praegu võimul olev liberaal-demokraatlik partei, kes saavutas 252 liikmelises kojas 137 kohta. Teisele kohale tulid sotsialistid 44 kohaga, kuna kõik teised parteid saavutasid tunduvalt vähem kohti. Kommunistidel õnnestus ülemkotta viia 14 rahvasaadikut. Liberaal-demokraadid kontrollivad ka alamkoda, kus neil on 511-st kohast 284. Liberaal-demokraatliku partei juht, praegune peaminister Yasuhiro Nakasone mainis, et Jaapan kavatseb suurendada oma riigikaitselisi kulutusi ning hakata mõjuvamat osa mängima rahvusvahelises poliitikas.

5 lõpetasid Stokholmi Eesti Gümnaasiumi

Stokholmis töötab edasi nn. „Jänese kool", Stokholmi Eesti Gümnaasium ülikoolikursusele sarnanevas vormis, kuna puudub omaaegne riigitoetus. Riiklik eksamiõigus ja tunnustus on aga koolil endiselt olemas ja nii võib kool saata igal aastal välja uue lennu. Tänavune oli 28. lend. Lõpetasid Ann Jürisoo, Laine Laks, Rein Peeter Randes, Mikael Tikman ja Mai Tiina Wiiburg.

Teadaanne pensionäridele

Eesti Pensionäride Klubi Torontos korraldusel toimub väljasõit kolmap., 20. juulil Hamiltoni Rock Gardenisse. Ärasõit Eesti Maja juurest hommikul kell 9.30. Sõidu hind liikmeile $7.— ja külalistele $10.—.

Registreerida: H. Mägi, tel. 766-5914 teisip., 12. juulil kella 7—9 õhtul; H. Parsons, tel. 463-0009 kolmap., 13. juulil 7—9 õhtul.

Juhatus